

Kulturutskottets betänkande 2020/21:KrU8

Ungdomspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden.

Utskottet delar de bedömningar som regeringen gör i sin redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet och välkomnar regeringens handlingsprogram med insatser och fyra prioriterade områden som ska bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls.

I betänkandet finns 19 reservationer (M, SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse.

Cirka 30 yrkanden i följdmotioner.

Cirka 30 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	7
Utskottets överväganden.....	8
Skrivelsen	8
Ungdomars hälsa	9
Ungdomar och utbildning.....	13
Ungdomar och arbetsmarknaden	18
Ungdomars boende.....	20
Ungdomar och brott.....	23
Ungdomars fritid	28
Ungdomar och samhällets utveckling.....	32
Europeiska unionens ungdomsstrategi	37
Reservationer	39
1. Ungdomars hälsa, punkt 2 (KD).....	39
2. Ungdomar och utbildning, punkt 3 (SD)	40
3. Ungdomar och arbetsmarknaden, punkt 4 (SD)	41
4. Ungdomar och arbetsmarknaden, punkt 4 (KD).....	42
5. Ungdomars boende, punkt 5 (SD)	43
6. Ungdomars boende, punkt 5 (KD).....	44
7. Ungdomar och brott, punkt 6 (M).....	45
8. Ungdomar och brott, punkt 6 (SD).....	46
9. Ungdomar och brott, punkt 6 (KD)	47
10. Ungdomars fritid, punkt 7 (M)	48
11. Ungdomars fritid, punkt 7 (SD).....	49
12. Ungdomars fritid, punkt 7 (C).....	50
13. Ungdomars fritid, punkt 7 (V).....	51
14. Ungdomars fritid, punkt 7 (KD)	53
15. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (SD)	54
16. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (C).....	55
17. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (V)	56
18. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (KD)	57
19. Europeiska unionens ungdomsstrategi, punkt 9 (SD).....	58
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	60
Skrivelsen.....	60
Följdmotionerna	60
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	62
<i>Bilaga 2</i>	
Civilutskottets yttrande 2020/21:CU5y	66
<i>Bilaga 3</i>	
Socialutskottets yttrande 2020/21:SoU7y	72
<i>Bilaga 4</i>	
Utbildningsutskottets yttrande 2020/21:UbU6y	83

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:105 till handlingarna.

2. Ungdomars hälsa

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 11 och 12,

2020/21:2743 av Cecilie Tenfjord Toftby (M) och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 9.

Reservation 1 (KD)

3. Ungdomar och utbildning

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3085 av Edward Riedl (M) och

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 4–6 och 16.

Reservation 2 (SD)

4. Ungdomar och arbetsmarknaden

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 15 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (KD)

5. Ungdomars boende

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 8–14 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (KD)

6. Ungdomar och brott

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 24,

2020/21:3471 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4,

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 5–8.

Reservation 7 (M)

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (KD)

7. Ungdomars fritid

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD),

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 2 och 3,

2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S),

2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S),

2020/21:3072 av Saila Quicklund (M) yrkande 6,

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 11 och 18,

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7,

2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkandena 13, 15 och 18,

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5 och

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 7 och 17.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (SD)

Reservation 12 (C)

Reservation 13 (V)

Reservation 14 (KD)

8. Ungdomar och samhällets utveckling

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:968 av Betty Malmberg (M),

2020/21:2740 av Arin Karapet (M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 8,

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 1–4,

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 10.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (C)

Reservation 17 (V)

Reservation 18 (KD)

9. Europeiska unionens ungdomsstrategi

Riksdagen avslår motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 18.

Reservation 19 (SD)

Stockholm den 10 juni 2021

På kulturutskottets vägnar

Lawen Redar

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lawen Redar (S), Vasiliki Tsouplaki (V), Viktor Wärnick (M), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Aron Emilsson (SD), Lars Mejern Larsson (S), Per Lodenius (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Roland Utbult (KD), Åsa Karlsson (S), Christer Nylander (L), Jonas Andersson i Lingham (SD), Pernilla Stålhammar (MP), John Weinerhall (M) och Azadeh Rojhan Gustafsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse samt 33 yrkanden i tre följdmotioner och 26 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. I bilaga 1 finns en förteckning över de förslag som ska behandlas i betänkandet.

Yttranden över skrivelsen och de motioner som väckts med anledning av denna har lämnats av civilutskottet (yttr. 2020/21:CU5y), socialutskottet (yttr. 2020/21:SoU7y) samt utbildningsutskottet (yttr. 2020/21:UbU6y) i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Yttrandena återges i bilagorna 2–4.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) informerade utskottet om aktuella frågor i mars 2021. I maj 2021 fick utskottet information av Assitej – scenkonst för barn och unga (International Association of Theatre for Children and Young People).

I skrivelsen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om skrivelsen.

Bakgrund

Riksdagen beslutade i juni 2014 om mål för alla statliga beslut och insatser som rör ungdomar mellan 13 och 25 år. Målet är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

Den rättsliga grunden för ungdomsfrågor inom Europeiska unionen finns i artikel 165 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Unionen ska, enligt fördraget, främja utvecklingen av ungdoms- och ungdomsledarutbyte samt stimulera ungdomars deltagande i Europas demokratiska liv. Inom EU finns ett ökat framtidsfokus på unga och utbildning; bl.a. antog EU 2018 en ny ungdomsstrategi för 2019–2027¹. Strategins målsättning är att ge unga kvinnor och män mer makt över sina egna liv, uppmuntra ett aktivt medborgarskap, motverka socialt utanförskap samt bidra till att politiska beslut påverkar ungdomar i en mer positiv riktning.

¹ Resolution från Europeiska unionens råd och företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet, om ramar för det europeiska samarbetet på ungdomsområdet: Europeiska unionens ungdomsstrategi 2019–2027 (2018/C 456/01, 18 december 2018).

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet utifrån hälsa, utbildning, arbete, brottslighet och utsatthet för brott, boende, fritid, idrottande och kulturutövande. I redovisningen ingår en översikt av den demografiska utvecklingen, de ungdomspolitiska målens relation till andra relevanta mål² samt ungdomspolitikens ramverk och aktörer.

Regeringen presenterar därutöver ett handlingsprogram med etthundra insatser som ska bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls.

Mot bakgrund av covid-19-pandemin lyfts även fyra prioriterade områden fram för att främja måluppfyllelsen inom ungdomsområdet (prop. 2020/21:1 utg.omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr, 2020/21:106):

- Den psykiska hälsan bland unga ska öka.
- Social inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka.
- Alla unga ska ha en meningsfull fritid.
- Alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget.

Skrivelsen innehåller även en presentation av det internationella samarbetet inom ungdomspolitiken.

² Barnrättspolitiska mål, jämställdhetspolitiska mål, målet för politiken om mänskliga rättigheter samt mål inom internationella och mellanstatliga samarbeten.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Skrivelsen

Det ungdomspolitiska målet är att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det målet. Av redovisningen framgår att det i flera avseenden har skett en positiv utveckling av ungas levnadsvillkor, t.ex. inom utbildningsområdet och när det gäller ungas hälsa. Samtidigt finns det utmaningar när det kommer till exempelvis utbildningsresultat och tillgång till idrott och kultur där det finns tydliga skillnader mellan unga baserat på socioekonomiska faktorer.

Med utgångspunkt i den utveckling som har kunnat iakttagas presenterar regeringen i skrivelsen ett handlingsprogram för att bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls. Skrivelsen lyfter även prioriterade områden för att främja utvecklingen mot målet: den psykiska hälsan bland unga ska öka, ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka, alla unga ska ha en meningsfull fritid och alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar de bedömningar som regeringen gör i sin redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet. Utskottet konstaterar att många olika sakområden genomsyrar det ungdomspolitiska området, varav många dessutom är tvärssektoriella, t.ex. jämställdhetspolitiken och politiken mot segregation.

Utskottet välkomnar regeringens handlingsprogram med insatser samt fyra prioriterade områden som ska bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls. Utskottet kommer här med intresse att följa Statskontorets uppdrag att utvärdera om ungdomspolitikens uppföljningssystem bidrar till att bedöma måluppfyllelsen för området och om systemet kan utvecklas. Uppdraget ska rapporteras den 15 mars 2022.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Ungdomars hälsa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. stöd till unga på internet och minskad psykisk ohälsa hos unga tillsammans med suicidprevention. Utskottet hänvisar framförallt till pågående utredningsarbete.

Jämför reservation 1 (KD).

Skrivelsen

Skrivelsen redogör för att de flesta unga i Sverige mår bra. Samtidigt ökar förekomsten av självrappporterade besvär av ångslan och ångest, särskilt bland yngre kvinnor. Siffrorna motsvaras av en ökning av psykiatriska sjukdomstillstånd som kräver specialistvård. Sett över tid har tillgängligheten i hälso- och sjukvården förbättrats enligt skrivelsen men ökningen av antalet barn och unga som behöver behandling för psykiatriska diagnoser har lett till att tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri (BUP) försämrats. Att öka den psykiska hälsan bland unga är därför en av regeringens fyra nya prioriteringar. För att nå regeringens mål om en köfri barn- och ungdomspsykiatri (Bup) ska Bup:s resurser riktas mot barn och unga som behöver specialiserade insatser från psykiatrien medan primärvård och ungdomsmottagningar stärks med 370 miljoner kronor för att möta barn och unga med lättare psykisk ohälsa. Regeringen tillsatte 2019 utredningen En sammanhållen god och nära vård för barn, med uppdraget att utreda förutsättningarna för en sammanhållen och resurseffektiv god och nära vård för barn och unga samt föreslå hur en sådan reform ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt (dir. 2019:93).

Skrivelsen redogör för att suicid utgör en stor del av ungas dödsorsaker. Bland unga personer stod suicid för 31 procent av alla dödsfall 2019. Motsvarande suicidtal för Sveriges befolkning var 15,0 respektive 8,5 procent. Regeringen har aviserat en fortsatt förstärkt satsning i syfte att stärka den psykiska hälsan, psykiatrien och suicidpreventionen för 2021 där barn och unga är en särskilt viktig målgrupp. Med tidigare aviserade anslag uppgår satsningen till drygt 2 miljarder kronor 2021 och 2 miljarder kronor för 2022. Medlen fördelas huvudsakligen inom ramen för regeringens överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2020–2021. Regeringen har gett Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att, tillsammans med 25 andra myndigheter däribland Statens medieråd, inkomma med underlag till en ny nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Målsättningen är att stärka den statliga styrningen, skapa bättre förutsättningar för samordning och samverkan samt öka insatsernas kvalitet, effektivitet och

långsiktighet. Barn och unga är en särskilt viktig målgrupp i arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2023.

Regeringen har gett Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) i uppdrag att utvärdera insatser för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga. Uppdraget ska redovisas den 1 oktober 2021. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har ett regeringsuppdrag att, i samverkan med Folkhälsomyndigheten (FHM), genomföra en kartläggning av ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa för att se vilka faktorer som främjar och stärker ungdomars psykiska hälsa. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 juni 2023. Anslagen till det civila samhällets organisationers arbete med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid där barn och unga utgör en viktig målgrupp, har ökat med ca 65 miljoner kronor under 2021.

Regeringen bedömer att det finns ett behov av att förbättra vården för barn som vårdas vid Sis särskilda ungdomshem och som har komplexa psykiatriska vårdbehov. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att förbereda och samordna ett utvecklingsarbete i form av ett pilotprojekt inom psykiatri vid Sis för att förbättra vården för vissa unga som vårdas i enlighet med lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och som har behov av psykiatrisk vård. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2025.

Enligt regeringen är kunskaperna om medieanvändningens effekter på ungas välbefinnande begränsade. Kön, främst kopplat till användningen av sociala medier, yngre ålder, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och socioekonomisk utsatthet, är de bakgrundsfaktorer som tydligast utgör en förhöjd risk vid medieanvändning. En riskfaktor för ökad psykisk ohälsa uppges vara utsattheten på nätet. Ungdomar med nedsatt psykiskt mående uppper i högre grad att de utsätts för mobbning, hot och kränkningar på nätet eller via mobilen.

Motionerna

I motion 2020/21:2743 tar Cecilie Tenfjord Toftby (M) upp frågan om samarbete på EU-nivå för att motverka trakasserier på nätet. I kommittémotion 2020/21:2696 vill Janine Alm Ericsson m.fl. (MP) att nätvandrare utbildas för att stötta unga på internet (yrkande 11). Motionärerna yrkar vidare på ett tillkännagivande om att underlätta för att utreda näthat (yrkande 12). Motionärerna anför att många unga lever en stor del av sina sociala liv på nätet att den här utvecklingen har gått fort och att en stor del av samhället inte har hängt med.

I kommittémotion 2020/21:3950 vill Roland Utbult m.fl. (KD) se åtgärder för minskad psykisk ohälsa hos unga (yrkande 1) och yrkar på ett tillkännagivande till regeringen om suicidprevention (yrkande 2) samt att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbningsprogram (yrkande 9). Motionärerna vill se en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård, bl.a. genom förstärkt elevhälsa och elev-

hälsogaranti samt handlingsplaner för självmordsprevention, att det bör tillsättas en haverikommission när en ung person har begått självmord, att anmälningsplikt vid självmord återinförs och att psykiatriambulanser ska användas vid larm om självmord.

Yttrande från socialutskottet (yttr. 2020/21:SoU7y)

Socialutskottet välkomnar skrivelsen som ger en samlad bild av regeringens insatser för att stärka ungas livsvillkor. Socialutskottet ser positivt på prioriteringen att den psykiska hälsan bland unga ska öka samt insatserna för att förbättra barns och ungdomars psykiska och fysiska hälsa. Prioriteringen och insatserna är enligt utskottet viktiga mot bakgrund av att den psykiska hälsan bland ungdomar har försämrats och att covid-19-pandemin kan innebära ökad risk för psykisk ohälsa bland barn och ungdomar som är i behov av särskilt stöd och bland de som lever i familjer med socioekonomiska eller andra utmaningar.

Socialutskottet har nyligen behandlat motionsyrkanden om åtgärder för minskad psykisk ohälsa hos unga. Socialutskottet noterade bl.a. Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens uppdrag med en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention, och insatserna på området psykisk hälsa, samt utredningsuppdraget om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga (S 2019:05, dir. 2019:93). Utskottet ansåg inte att någon åtgärd behövdes med anledning av motionsyrkandena, som avstyrktes (bet. 2020/21:SoU13, prot. 2020/21:88). Utredningen lämnade den 4 maj 2021 betänkandet SOU 2021:34 med förslag bl.a. om en sammanhållen barn- och ungdomsvård och ett mer ändamålsenligt stöd vid psykisk ohälsa av olika grad. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser att resultatet av beredningen bör avvaktas och föreslår att kulturutskottet avstyrker motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 1.

Vidare har socialutskottet nyligen behandlat motionsyrkanden om suicidprevention. Socialutskottet uppmärksammade uppdraget om den kommande strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention, verksamhets- och projektbidrag till ideella organisationer samt Socialstyrelsens uppdrag att ta fram och sprida kunskap som kan stödja hälso- och sjukvården. Socialutskottet ansåg mot bakgrund av pågående arbete att riksdagen inte behövde ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrktes (bet. 2020/21:SoU15, prot. 2020/21:79). Socialutskottet vidhåller sin uppfattning och anser att kulturutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 2.

Utskottets ställningstagande

Ungdomars hälsa är grundläggande både för den enskilde individens och för samhällets utveckling. Precis som regeringen lyfter fram omfattar god hälsa många olika aspekter och förutsätter breda insatser inom flera politikområden.

De tecken på såväl ökad upplevd psykisk ohälsa som en viss ökning i några diagnostiserade psykiatriska tillstånd och sjukdomar som förs fram i skrivelsen är oroväckande, särskilt i ljuset av den inverkan som covid-19-pandemin kan ha för barns och ungas psykiska hälsa. Skrivelsens uppgifter om suicid bland unga måste tas på största allvar då det är en dödsorsak som kan förebyggas.

Utskottet välkomnar därför att regeringen prioriterar att öka ungas psykiska hälsa och att regeringen valt att konkretisera nuvarande prioritering om ungas välmående till psykisk hälsa. Den nya prioriteringen ger bättre förutsättningar att samordna, följa upp och gå vidare med de olika utredningar och initiativ som för närvarande utförs av olika aktörer inom olika områden.

Utskottet noterar här utredningsförslagen om att förtydliga det hälsofrämjande arbetet i hälso- och sjukvårdslagen, om fast vårdkontakt till barn och unga, om ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga för en sammanhållen vård som tidigt identifierar och hjälper barn och unga med psykisk ohälsa samt om att införa krav på samverkan mellan region och huvudmän inom skolväsendet (SOU 2021:34). Även de forskningsöversikter som nu utarbetas om bl.a. förebyggande suicidprogram tillsammans med utvärderingar av insatser och kartläggning av vilka förebyggande insatser som ungdomar själva efterfrågar är av stort värde. Utskottet välkomnar även de budgetförstärkningar som gjorts, bl.a. till det civila samhällets organisationer, för att främja bl.a. barns och ungas psykiska hälsa och förebygga suicid.

Användningen av digitala medier kan ha olika påverkan beroende på vem man är, hur och hur mycket man använder sig av dessa samt hur livet ser ut i övrigt. Utskottet noterar att det finns studier som visar ett samband mellan hög medieanvändning och nedsatt psykiskt välbefinnande bland unga. Samtidigt kan unga finna gemenskap i digitala miljöer vilket kan stärka självkänslan. Utskottet menar att det är viktigt att fortsätta att fördjupa kunskapen om ungas medieanvändning. Utskottet vill lyfta fram Statens medieråds arbete med att ge information, vägledning och stöd för ökad trygghet i olika former åt unga på nätet. Arbetet inkluderar att spegla förhållandet mellan medieanvändning och psykisk ohälsa samt suicid bland barn och unga.

Utskottet finner i nuläget inga skäl att rikta tillkännagivanden till regeringen i enlighet med motionsyrkandena och avstyrker därmed motionerna 2020/21:2696 (MP) yrkandena 11 och 12, 2020/21:2743 (M) och 2020/21:3950 (KD) yrkandena 1, 2 och 9.

Ungdomar och utbildning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. nätmobbning av unga, likvärdighetsbidraget, insatser för att öka andelen högpresterande elever, sänkt genomsnittsålder för dem som påbörjar högskolestudier samt värdegrundsarbete om hederskulturen. Utskottet hänvisar till pågående insatser.

Jämför reservation 2 (SD).

Skrivelsen

Regeringen pekar på att det finns en positiv trend med i huvudsak höjda kunskapsresultat i gymnasieskolan och en ökande andel elever med en gymnasieexamen. Samtidigt lämnade våren 2019 ungefär var fjärde elev årskurs 9 i grundskolan utan ett godkänt betyg i ett eller flera ämnen. Regeringen tar upp att behörighetskraven för att söka till gymnasieskolans nationella program skärptes inför gymnasievalet hösten 2011. Fram till dess krävdes minst godkänt betyg i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk för nationella program. Nu krävs även godkänt betyg i ytterligare minst nio ämnen för att kunna antas till högskoleförberedande program. Satsningarna på likvärdigheten i skolan fortsätter med ett förstärkt statsbidrag som fr.o.m. 2021 beräknas överstiga 6 miljarder kronor för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i bl.a. grundskolan. 1 miljard kronor har avsatts för 2021 för att bidra till kommunernas förutsättningar att erbjuda elever den utbildning de har rätt till trots covid-19-pandemin genom ökad undervisningstid och bättre arbetsmiljö för lärare.

Regeringen konstaterar att andelen gymnasieelever som går direkt över till högskolestudier har ökat med 1,5 procent läsåret 2018/19 än tidigare. Läsåret 2018/19 var medianåldern för högskolenybjörjare, exklusive inresande studenter, ca 22 år för kvinnor och ca 21,5 år för män. Inom fem år efter gymnasieskolan har övergångsfrekvensen ökat till drygt hälften för avgångna läsåret 2013/14.

Under perioden 2021–2025 utökas antalet högskoleplatser. Satsningen beräknas motsvara 2 000 helårsstudenter 2021–2023 och ca 2400 helårsstudenter 2024–2025. Utbyggnaden prioriterar särskilt utbildningar där det råder stor brist på personal med rätt kompetens och där det krävs investeringar för att klara samhällets kompetensbehov, t.ex. vårdutbildningar, lärar- och forskolläraryrkesutbildningar, ingenjörutbildningar och utbildningar av vikt för samhällsbyggnaden. Sedan 2018 pågår en utbyggnad av läkarutbildningarna.

Regeringen redogör för att fler lärare än elever tycker att deras skola arbetar aktivt för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling. Detta gäller såväl för årskurs 7–9 som för gymnasieskolan. Regeringskansliet har tagit fram ett förslag till en nationell plan för skolans arbete med trygghet och

studiero med särskilt fokus på vad som påverkar hur disciplinära åtgärder används samt frågor om elevers utsatthet för sexuella trakasserier och våld och hot, bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck (U2020/00707). Förslagen bereds nu inom Utbildningsdepartementet.

MUCF har tilldelats 4 miljoner kronor för 2021 för att fortsätta med informationsinsatser om bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barn- och tvångsäktenskap och könsstypning samt hälsa och jämställdhet riktade till yrkesverksamma och andra vuxna som möter unga nyanlända och asylsökande i sitt arbete eller inom ideella engagemang.

Motionerna

Edward Riedl (M) vill i motion 2020/21:3085 att regeringen tar fram en nationell strategi för att motverka nätmobbning av unga. Motionären tar upp att mobbning bl.a. sker i skolan och numera också på internet, vilket gör att många som utsätts för mobbning aldrig slipper undan sina plågoandar.

Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkar i kommittémotion 2020/21:3942 på ett tillkännagivande om likvärdighetsbidraget, vilket motionärerna ställer sig mycket kritiska till (yrkande 4). Vidare vill motionärerna i samma motion att regeringen inför en strategi dels för att öka andelen högpresterande elever (yrkande 5), dels för att sänka genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier (yrkande 6). I samma motion vill motionärerna att skolan ska arbeta aktivt med de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen (yrkande 16). Motionärerna menar att satsningar på elever med goda studieförutsättningar uteblir, att svenska högskolestudenter är bland de äldsta i världen och att det är viktigt att ett aktivt värdegrundsarbete påbörjas i tidig ålder för att förhindra att barn i Sverige växer upp i en verklighet utanför majoritetssamhället.

Yttrande från utbildningsutskottet (yttr. 2020/21:UbU6y)

Övergripande

Utbildningsutskottet vill understryka att barn och ungdomars rätt till en utbildning av hög och likvärdig kvalitet utgör en viktig del för att uppfylla det ungdomspolitiska målet, dvs. att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Utskottet ser också positivt på de insatser på utbildningsområdet som regeringen redovisar i skrivelsen, samtidigt som utskottet anser att det behövs fortsatta insatser på skolans område för att målet ska uppfyllas.

Statsbidraget för stärkt likvärdighet

När det gäller yrkandet om statsbidraget för stärkt likvärdighet vill utskottet framhålla att regeringen i skrivelsen och i budgetpropositionen för 2021 har lyft fram att det finns påtagliga skillnader i kunskapsresultat mellan flickor och

pojkar, mellan elever med utländsk bakgrund och elever med svensk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. Det är enligt regeringen en situation som understryker betydelsen av skolans kompensatoriska uppdrag. För att stärka likvärdigheten i skolan har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder, bl.a. en förstärkning av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i syfte att ytterligare bidra till huvudmännens möjligheter att genomföra utökade insatser på området. Vid utbildningsutskottets beredning av bl.a. förstärkningen av likvärdighetsbidraget i budgetpropositionen för 2020 ansåg utskottet att regeringens förslag var väl avvägda (2019/20:UbU1y).

Utskottet vill också lyfta fram att Statskontoret, i sin utvärdering av likvärdighetsbidraget, bedömer att likvärdighetsbidragets möjligheter till lokala anpassningar ger ett mer effektivt stöd till skolhuvudmännen än att genom detaljstyrda bidrag utforma en lösning som är avsedd att passa alla huvudmän.

Slutligen vill utskottet framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2021 uttalat att ambitionen om att de riktade statsbidragen på utbildningsområdet ska bli betydligt färre och enklare kvarstår, samtidigt som det även fortsättningsvis kommer att finnas behov av väl avvägda riktade statsbidrag till specifika verksamhetsområden med stora utvecklingsbehov. Utskottet anser mot denna bakgrund att motion 2020/21:3942 yrkande 4 bör avstyrkas.

Insatser för högpresterande elever

När det gäller yrkandet om att införa en strategi för att öka andelen högpresterande elever vill utskottet hänvisa till att det av skollagen framgår att elever som lätt uppnår kunskapskraven ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 2 §). Utskottet anser att gällande rätt är väl avvägd i det avseendet.

Utskottet vill även påminna om det uppdrag som Skolverket redovisade i april 2020 med förslag på hur skolors arbete med elever i grund- och gymnasieskolan som har lätt att nå kunskapskraven kan stärkas och stödjas. Utskottet anser att regeringens beredning av dessa förslag bör inväntas.

Mot denna bakgrund anser utskottet att motion 2020/21:3942 yrkande 5 bör avstyrkas.

Högskolestudier

När det gäller yrkandet om att en strategi bör införas för hur genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier ska sänkas vill utskottet anföra följande.

Som regeringen framför i skrivelsen har antalet högskolenybörjare ökat. Regeringen framhåller även att andelen gymnasieelever som går direkt över till högskolestudier har ökat på lång sikt.

I skrivelsen framhålls att utbyggnaden av högskolan syftar både till att fler ska kunna studera till ett bristyrke och att öka möjligheterna till omställning. Av budgetpropositionen för 2021 framgår vidare att regeringen särskilt

prioriterar att bygga ut bygga ut utbildningar för verksamhetsområden där det råder stor brist på personal med rätt kompetens och där det krävs investeringar för att klara samhällets kompetensbehov.

Mot denna bakgrund anser inte utskottet att det finns skäl att införa en strategi för hur genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier ska sänkas och föreslår därför att motion 2020/21:3942 yrkande 6 avstyrks.

Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

När det gäller yrkandet om att det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen vill utskottet anföra följande.

Motioner om värderingar och hederskultur behandlades senast i utskottets betänkande 2020/21:UbU12 Grundläggande om utbildning. Utskottet anförde då bl.a. att de viktigaste fundamenten för skolans värdegrund finns fastlagda i skollagen. Skollagens bestämmelser tydliggör att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna.

Utskottet står fast vid att det delar de uppfattningar som framförs i yrkandet om att det är viktigt att värdegrundsarbetet påbörjas i tidig ålder och fortsätter genom hela skoltiden. Utskottet ser även positivt på att det under senare år har vidtagits ett flertal åtgärder för att stärka skolans värdegrund och personalens kompetens när det gäller dessa frågor, bl.a. genom uppdraget till Skolverket om att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, förtydligandet av skolans jämställdhetsuppdrag i läroplanerna samt de nya skrivningarna om hedersrelaterat våld och förtryck i läroplanen för det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad.

Utskottet ser inget skäl att göra en annan bedömning nu och anser mot den bakgrunden att motion 2020/21:3942 yrkande 16 bör avstyrkas.

Evidensbaserade antimobbningsprogram

När det gäller yrkandet om att det bör vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart använda evidensbaserade antimobbningsprogram vill utskottet hänvisa till ställningstagandet i betänkande 2020/21:UbU12 Grundläggande om utbildning, som behandlade en liknande fråga om att sammanställa internationell evidens i syfte att ge rekommendationer på vetenskapligt beprövade metoder för att bl.a. motverka mobbning. Utskottet anförde vid det tillfället bl.a. att en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden. Regeringskansliet tillsatte i februari 2020 en utredare som ska biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram ett förslag till en nationell plan för skolans arbete med trygghet och studiero och lämna förslag som säkerställer ett fungerande regelverk om trygghet och studiero i

skolan. Uppdraget redovisades i december 2020. Utskottet anser att regeringens beredning av dessa förslag bör inväntas.

Utskottet kan konstatera att det pågår ett omfattande arbete när det gäller området trygghet och studiero. Utskottet kommer att fortsätta att noga följa utvecklingen av frågan och regeringens fortsatta arbete inom detta område.

Utskottet anser mot den bakgrunden att motion 2020/21:3950 yrkande 9 bör avstyrkas.

Utskottets ställningstagande

En utbildning av hög och likvärdig kvalitet för barn och unga är centralt för att de ska kunna utvecklas till självständiga individer. Utskottet noterar att den genomsnittliga betygspoängen och andelen elever med grundläggande behörighet till högskolan har ökat över tid bland såväl låg- som högpresterande elever. Indikatorn över hur många som lämnar grundskolans årskurs 9 utan godkänt betyg i ett eller flera ämnen är dock jämn över tid. Därtill skiljer sig kunskapsresultaten fortfarande åt mellan flickor och pojkar respektive kvinnor och män, mellan elever med utländsk bakgrund och elever med svensk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund.

Utskottet delar därmed regeringens bedömning att flera utmaningar kvarstår för både grund- och gymnasieskolan och vill i sammanhanget särskilt betona läsförståelsens betydelse för all inläring och därmed vikten av läsförämjande insatser. Likvärdighetsbidraget är ett sätt att främja skolans kompensatoriska uppdrag. Bidraget är viktat utifrån socioekonomiska faktorer och kommunerna kan välja vilka insatser de vill använda bidraget till inom utpekade skolformer. Här noterar utskottet att Statskontoret i sin utvärdering av likvärdighetsbidrag, rekommenderar att bidragets utformning tydligare inriktas mot socioekonomiskt kompenserade insatser då bidraget i dag bedöms användas till allmänt kvalitetshöjande insatser (2021:2). Utskottet tycker att det i sammanhanget är viktigt att även uppmärksamma de förslag som Skolverket lagt fram om hur man kan förbättra möjligheterna för de elever som har lätt att nå kunskapskraven att accelerera sitt lärande.

Även trygghet och studiero i skolan är en förutsättning för goda kunskapsresultat. Dagens digitala samhälle har inte bara ökat det antal platser där kränkande behandling kan ske utan också förändrat formerna för detta, bl.a. hur många som kan delta – aktivt eller passivt. Utskottet välkomnar det arbete som pågår för att tillhandahålla ett regelverk som gör skolpersonalen trygg i sina befogenheter att agera när värdegrunden bryts. På samma sätt gör MUCF viktiga informationsinsatser om hedersrelaterat våld, hälsa och jämställdhet till aktörer som möter unga nyanlända och asylsökande i bl.a. grundutbildningen.

Det är glädjande att se att andelen gymnasieelever som går direkt över till högskolestudier har ökat. Uppgifterna stärks av Universitetskanslerämbetets delredovisning av sitt pandemiuppdrag som visar att höstterminen 2020 var det 13 procent fler sökande till högskolan utan tidigare högskoleerfarenhet

jämfört med höstterminen 2019. Bland de 19-åringar som gick ut gymnasiet vårterminen 2020 var ökningen 28 procent jämfört med 2019. Utskottet delar dock ämbetets bedömning att det är rimligt att anta att detta får konsekvenser, t.ex. på genomströmningen i utbildningarna utifrån att undervisningen till stor del blivit digital och att examinationsformerna har förändrats (2021:9).

Utskottet finner därmed i nuläget inga skäl att rikta tillkännagivanden till regeringen i enlighet med motionsyrkandena och avstyrker motionerna 2020/21:3085 (M) och 2020/21:3942 (SD) yrkandena 4–6 och 16.

Ungdomar och arbetsmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om arbetsmiljö för unga och ungas situation på arbetsmarknaden. Utskottet hänvisar till pågående insatser.

Jämför reservation 3 (SD) och 4 (KD).

Skrivelsen

Att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka är en av regeringens fyra nya prioriteringar. Regeringen konstaterar att i och med covid-19-pandemin ökade arbetslösheten snabbt under våren 2020, vilket särskilt påverkade ungdomar och utrikes födda negativt. Andelen arbetslösa ungdomar i åldern 16–24 år är nu på samma nivåer som under 1990-talskrisen och finanskrisen 2007–2010. För att motverka covid-19-pandemins negativa följder för ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag att behålla och nyanställa personal sänks arbetsgivaravgifterna under perioden den 1 januari 2021 t.om. den 31 december 2023. Sänkningen uppgår till ca 12 procentenheter för de avgifter som betalas på ersättning om högst 25 000 kronor per kalendermånad till personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 23 år.

Skrivelsen redogör för att både minderåriga och vuxna omfattas av arbetsmiljölagen (1977:1160) och Arbetsmiljöverkets föreskrifter. För minderåriga gäller därutöver särskilda regler för arbetstider och arbetsuppgifter enligt arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö (AFS 2012:03). Enligt dessa regler är bl.a. vissa arbetsuppgifter begränsade eller förbjudna för unga under 18 år, arbetsgivaren ska göra löpande riskbedömningar och se till att det finns särskilda rutiner och instruktioner och att det finns en handledare. Arbetsmiljöverket inspektionsmeddelande med krav ökade med 7 procentenheter mellan 2018 och 2019 inom bl.a. systematisk arbetsmiljö, användning av arbetsutrustning och maskiner, belastningsergonomi och kemiska riskkällor. Arbetsmiljöverket har också tagit fram lektionsmaterial till gymnasieutbildningar och yrkesskolor inom de mest utsatta branscherna – bygg, gröna näringar, transport samt

restaurang eftersom dessa löper större risk än andra åldersgrupper att drabbas av olyckor.

Regeringen för fram att genom fortsatta satsningar på ungas entreprenörskap och innovationskraft stärks ungas kompetens och förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden. 18 miljoner kronor har avsatts för 2021 och samma belopp beräknas avsättas per år 2022–2024 för att stödja entreprenörskap inom skolväsendet och högre utbildning.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3942 vill Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 15 att regeringen ger Arbetsmiljöverket i uppdrag att undersöka specifikt ungas arbetsmiljö. Motionärerna hänvisar till Arbetsmiljöverkets rapport (2018:2) med uppgifter om bl.a. ökning i arbetsplatsolyckor bland dem som är 24 år eller yngre och sexuella trakasserier (16–29 år).

Roland Utbult m.fl. (KD) yrkar i kommittémotion 2020/21:3950 yrkande 3 på ett tillkännagivande om ungas situation på arbetsmarknaden. Motionärerna vill bl.a. se att arbetsgivaravgifter helt tas bort för arbetsgivare som anställer någon som varit arbetslös i upp till 6 månader, ett dubbelt jobbskatteavdrag för dem som tar akademisk examen före sin 25-årsdag samt ett jobbskatteavdrag för unga upp till 23 år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens prioritering att öka ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden. Detta är särskilt viktigt i ljuset av de negativa effekter som coronaviruset bl.a. haft på behovsanställningar som är en vanlig inkörsport till arbetsmarknaden för många unga. Ett eget arbete möjliggör en självständig försörjning och är därför en viktig övergång mellan ungdomen och vuxenlivet.

Utskottet noterar att unga och unga vuxna omfattas av arbetsmiljölagen och Arbetsmiljöverkets föreskrifter tillsammans med bl.a. särskilda regleringar för ungas arbetstider och arbetsuppgifter. I sammanhanget vill utskottet referera till regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 där nollvisionen mot dödsolyckor utvidgas till att ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete, dvs. en nollvision mot både arbetsplatsolyckor med dödligt utfall samt arbetsrelaterad dödlighet i ett bredare hälsoperspektiv. Likaså ska föreskrifterna om organisatorisk och social arbetsmiljö som infördes 2016 utvärderas för att se om de bidrar till att bryta utvecklingen mot ökad arbetsrelaterad ohälsa utifrån bl.a. kränkande särbehandling eller ohälsosam arbetsbelastning. Här betonas även jämställdhetsperspektivet för att nå en god organisatorisk och social arbetsmiljö (skr. 2020/21:92, bet. 2020/21:AU11).

Utskottet noterar att arbetsgivaravgifterna sänkts under en treårsperiod för unga i åldern 18–22 år för att motverka covid-19-pandemins negativa följder för ungas möjligheter på arbetsmarknaden. Likaså har 72 miljoner kronor

avsatts under en fyraårsperiod för att stärka ungas kompetens och förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden.

Utskottet avstyrker därmed motion 2020/21:3942 (SD) yrkande 15 och 2020/21:3950 (KD) yrkande 3.

Ungdomars boende

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. boendeformer för unga, studentbostäder, migrationspolitikens inverkan på bostadsbristen, trångboddhet samt finansieringsmodeller för ungas bostadsköp. Utskottet hänvisar till gjorda insatser och pågående utredningsarbete.

Jämför reservation 5 (SD) och 6 (KD).

Skrivelsen

Regeringen skriver att ungdomar möts av hinder för etablering på bostadsmarknaden, bl.a. i form av inkomstkrav, kötid och kontantinsats i större utsträckning än befolkningen i stort. De flesta ungdomar bor bra men många bor trångt eller saknar egen bostad.

De allra flesta kommuner bedömer att det är underskott på bostäder för unga på den lokala bostadsmarknaden. Det finns för få bostäder, de lägenheter som finns att tillgå är för stora eller dyra och byggandet av ungdomsbostäder tenderar att minska. Regeringen ser ett behov av åtgärder som riktar sig till förstagångsköpare och har tillsatt en särskild utredare som ska lämna förslag på åtgärder för att underlätta för förstagångsköpare att komma in på marknaden för ägda bostäder. Häri ingår bl.a. att föreslå hur ett statligt startlån för förstagångsköpare bör utformas och kartlägga bankernas och andra kreditgivares villkor för förstagångsköpare av olika hushållstyper i olika delar av landet (dir. 2020:125). Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2021.

Regeringen hänvisar vidare till Boverkets rapporter om trångboddhet och att sådan är betydligt vanligare i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar och bland individer födda utanför Europa. Andelen trångbodda är större bland barnfamiljer än bland hushåll utan barn. År 2018 var ca 29 procent av ensamstående hushåll med barn trångbodda och ca 15 procent av hushåll med två sammanboende vuxna med barn. En femtedel av hushållen med hemmaboende vuxna barn var trångbodda 2018, vilket är en markant högre andel än övriga hushåll. Regeringen har tillsatt en utredning om en socialt hållbar bostadsförsörjning (dir. 2020:53 och dir. 2020:126). Syftet är att underlätta situationen för hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknaden villkor, motverka boendesegregation samt förbättra jämlika uppväxt- och levnadsvillkor. Utredaren ska bl.a. analysera kommunala

bostadsförmedlingar, förturer, hyresgarantier m.m. Dessa frågor bedöms ha stor betydelse för ungdomars möjligheter på bostadsmarknaden. Utredningen ska redovisas senast den 8 november 2021.

Knappt 10 procent av unga i åldern 20–24 år bor i en studentbostad. Regeringen redogör för att byggreglerna har ändrats för att underlätta byggnation av mindre studentbostäder. Kollektiva boendelösningar, t.ex. i form av s.k. partiella hyreskontrakt, har visat sig vara något som många studenter är intresserade av. Investeringsstödet för byggnation av hyresbostäder och bostäder för studerande infördes 2016. Var åttonde lägenhet som produceras med hjälp av investeringsstöd ska fördelas till antingen sociala hyreskontrakt eller till unga vuxna upp t.o.m. 30 år. Enligt regeringen har investeringsstödet t.o.m. utgången av juli 2020 beviljats för ca 36 000 bostäder, varav ca en sjättedel är studentbostäder. Vissa förändringar i investeringsstödet har gjorts, bl.a. en ökad blandning av stora och mindre bostäder. För 2021 har ramen för att bevilja investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande utökats med 1,8 miljarder kronor.

Regeringen anför vidare att barn och unga behöver tillförsäkras god tillgång till byggda miljöer av hög kvalitet, natur och välplanerade utemiljöer för lek, aktiviteter och utveckling. Regeringen har gett Boverket i uppdrag att främja det statliga arbetet för ökad arkitektonisk kvalitet och samordna berörda myndigheter på arkitektur-, form- och designområdet. Boverket har fått i uppdrag att utarbeta en vägledning för kommuner och andra huvudmän för kvalitativ, tillgänglig och hållbar gestaltning av förskolors och skolors fysiska miljö, såväl inomhus som utomhus.

Motionerna

Cassandra Sundin m.fl. (SD) vill i kommittémotion 2020/21:3942 att möjligheten för fastighetsägare att motverka trångboddhet utreds (yrkande 8). I samma motion vill motionärerna utreda fler möjligheter för finansiering av bostadsköp (yrkande 9) samt en bolånemodell för unga (yrkande 10). Vidare vill motionärerna låta utreda fler möjligheter till boende för unga och personer över 64 års ålder (yrkande 11) samt hur kommuner där det finns universitet eller högskolor, tillsammans med lärosätena ska planera för att studentbostäder finns tillgängliga (yrkande 12). Motionärerna vill i motionens yrkande 13 att regeringen redovisar och angriper problemet med den förda migrationspolitikens påverkan på bostadsbristen hos ungdomar. I samma motion yrkande 14 föreslår motionärerna att regeringen vidtar åtgärder för att öka ungdomars inflytande över gemensamma offentliga miljöer. Motionärerna menar att regeringen fokuserar på en ökning av utbudet av bostäder och undviker att angripa migrationspolitikens påverkan på den bostadsbrist som ungdomar och andra samhällsgrupper drabbas hårt av. Motionärerna framhåller att det är viktigt att det finns utökad planering för att studentbostäder och att man vill att nollvisionen för hemlöshet för barn uppnås. Motionärerna lyfter även fram

vikten av att ungdomar känner en förankring och hemhörighet i ett levande kulturarv.

Roland Utbult m.fl. (KD) yrkar i kommittémotion 2020/21:3950 yrkande 4 på ett tillkännagivande om bosparande och startlån. Motionärerna menar att Sveriges unga vuxna behöver fler incitament för att spara mer till sitt första boende och vill även se ett förmånligt bosparande med ett visst skatteavdrag för alla unga i åldern 18–34 år.

Yttrande från civilutskottet (yttr. 2020/21:CU5y)

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över skrivelsen till frågor om ungdomars boende samt, när det gäller följdmotioner, till kommittémotion 2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13.

Utskottet delar regeringens bedömning att det behövs ett fortsatt arbete för att motverka de utmaningar som finns inom bostadsområdet. Unga möter problemen på bostadsmarknaden i större utsträckning än många andra grupper. Som regeringen redovisar i skrivelsen beror detta på flera olika faktorer. Bristen på bostäder och låga inkomster för unga gör t.ex. att många bor hemma längre än de skulle vilja.

När man inte kan etablera sig på bostadsmarknaden blir det svårt att starta ett självständigt liv som vuxen. Hur bostadssituationen ser ut kan t.ex. påverka möjligheten att ta ett jobb eller bilda familj. Att förbättra möjligheterna för unga att kunna bo självständigt i ett eget boende är därmed avgörande för att uppnå det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att regeringen i skrivelsen samlat redovisar både de utmaningar som finns när det gäller ungdomars boende och de insatser som görs för att främja ungdomars möjligheter till bostad.

Som redogörs för ovan har utskottet så sent som under våren 2021 behandlat liknande förslag som nu har väckts i kommittémotion 2020/21:3942 (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13. Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och anser därmed att kulturutskottet bör avstyrka yrkandena.

Utskottets ställningstagande

Ett eget boende möjliggör det självständiga rum som varje individ behöver för att fullt ut kunna forma såväl sin livsstil som sina levnadsvanor. Utskottet konstaterar dock att bostadsmarknadsenkäten för 2020 (Boverket) fortsätter att redovisa ett högt underskott av bostäder för ungdomar. 210 av landets 290 kommuner uppger att de har ett underskott på bostäder för ungdomar. Även om det är en förbättring mot de 230 kommuner som 2019 uppgav samma sak, visar siffrorna på en mycket ansträngd situation för ungdomars bostadsmarknad. Utskottet välkomnar därför den utökade ramen för investeringsstödet.

Utskottet noterar i sammanhanget att enligt regeringen skulle en persons genomsnittliga nettointkomster, utifrån den nivå som motsvarar Kronofogdens förbehållsbelopp vid löneutmätning, kunna räcka till en enrumslägenhet oavsett region och produktionsform. Det är snarare hyresvärdars krav på inkomst och anställningsform samt hårda kreditrestriktioner för att låna till en köpt bostad som är svåra för målgruppen att uppfylla.

De mål som riksdagen beslutade om 2018 för gestaltad livsmiljö möjliggör ett ökat inflytande för ungdomar över gemensamma offentliga miljöer. Målen anger bl.a. att kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids, att det offentliga agerar förebildligt, att estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas samt att miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316).

Utskottet vill referera till den uppgiftsfördelning mellan stat och kommuner som den svenska bostadspolitiken vilar på. I den ska staten svara för att rättsliga och finansiella instrument finns tillgängliga för bostadsbyggande medan kommuner ansvarar för planering och genomförande (prop. 2000/01:26, bet. 2000/01:BoU2, rskr. 2000/01:91). Utskottet finner mot bakgrund av detta att de utredningar som regeringen tillsatt och de uppdrag som getts till statliga myndigheter tillsammans med finansiella åtgärder svarar mot de yrkanden som väckts. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2020/21:3942 (SD) yrkandena 8–14 och 2020/21:3950 yrkande 4.

Ungdomar och brott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. barnåktenskap, brottsförebyggande insatser, socialsekreterares kompetens samt kompetens hos personalen på Statens institutionsstyrelse (Sis). Utskottet hänvisar till pågående insatser och resursförstärkningar.

Jämför reservation 7 (M), 8 (SD) och 9 (KD).

Skrivelsen

Regeringen tar upp barnåktenskap och tvångsåktenskap som exempel på hedersrelaterat våld som man menar bygger på starka patriarkala föreställningar och är kollektivt utövat. Enligt regeringen lever uppskattningsvis mer än 100 000 barn och unga i Sverige under hedersförtryck. Den övergripande bild som framträder är att flickor som grupp begränsas och kontrolleras i betydligt högre grad än pojkar. Av de mest utsatta grupperna lever de flesta av ungdomarna i familjer med utrikes födda föräldrar. Regeringen lyfter fram att verksamheten vid det nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har en viktig roll i arbetet med att förebygga och motverka

denna brottslighet. Verksamheten blir nu ett nationellt kompetenscentrum och förstärks med 30 miljoner kronor 2021 och därefter 40 miljoner kronor årligen. Vidare har 180 miljoner avsatts för 2021 för att öka kompetensen om hedersrelaterat våld och förtryck genom såväl stödinsatser till utsatta som förebyggande åtgärder. Med hjälp av myndighetsgemensamma uppdrag vill regeringen se en ökad samverkan mellan centrala aktörer. MUCF har 2021 fått i uppdrag att fördela 4 miljoner kronor för att fortsätta genomföra informationsinsatser om hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barn- och tvångsäktenskap, riktade till yrkesverksamma och andra vuxna som möter unga nyanlända och unga asylsökande i sitt arbete eller inom ideella engagemang.

Regeringen konstaterar att ungdomar är överrepresenterade i statistiken över misstänkta och lagförda personer. Andelen som hade begått brott under 2019 var oförändrad jämfört med 2017 och 2015, men typen av brott har förändrats något. Våldsbrotten har minskat något, narkotika- och stöldbrott har ökat något medan skadegörelse ligger på ungefär samma nivå. Arbetet måste enligt regeringen i högre grad utgå från den individuella situationen och myndigheternas insatser måste bidra till att stärka ungas tillit till samhället eftersom det kan påverka hur mottagliga de är för olika insatser. Regeringen hänvisar till sitt 34-punktsprogram med åtgärder för att stärka det brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Socialstyrelsen har fått ett regeringsuppdrag att fördela, följa upp och administrera en satsning på sociala insatser för barn och unga i utsatta områden som uppgår till 250 miljoner kronor 2021. För 2022–2023 beräknas 250 miljoner kronor per år. Medlen ska komplettera eller förstärka kommuners verksamhet i utsatta områden för att minska risken för barn och unga att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet, t.ex. olika former av strukturerad samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har i ett par rapporter studerat vilka brottstyper bland unga som indikerar att risken för en fortsatt brottskarriär är hög, s.k. strategiska brott. Den senaste rapporten (2011) visade att under 2000-talet indikerade rån, tillgrepp av motorfordon samt våld och hot mot tjänsteman och övergrepp i rättssak en fortsatt lång eller intensiv brottskarriär. Enligt Brå kan strategiska brott användas som en indikator på sociala problem, och brottsförebyggande insatser bör snarare inriktas mot ungdomarnas livsvillkor, behov, värderingar och val än mot specifika brottstyper. Forskning visar även enligt regeringen att tidiga insatser som fokuserar på ett flertal riskfaktorer i olika sociala miljöer ger bäst effekt. Regeringen har gett Brå i uppdrag att uppdatera kunskapen om vilka brottstyper bland unga i åldern 15–20 år som starkast indikerar en fortsatt brottslighet. Uppdraget redovisades den 16 april 2021.

Kommunernas socialtjänst har det övergripande ansvaret för de ungdomar som har blivit dömda till sluten ungdomsvård enligt lagen om (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Sis bestämmer i samråd med socialtjänsten på vilket av Sis ungdomshem den dömde ska bo och hur man

ska planera och genomföra tiden hos Sis. Sis särskilda ungdomshem tar emot ungdomar med psykosociala problem, t.ex. missbruk och kriminalitet enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård unga (LVU). Varje år får cirka 30 000 barn och ungdomar vård utanför hemmet och drygt 1 000 av dem kommer till Sis. Under 2019 var medelåldern för ungdomarna på Sis ca 16 år. Sis förstärks med 110 miljoner kronor 2021 och därefter med 100 miljoner kronor årligen för att långsiktigt kunna fullfölja arbetet med att bygga ut kapaciteten, kvaliteten och säkerheten i verksamheten samt säkerställa en trygg, säker och ändamålsenlig vård- och behandlingsmiljö samt en bra arbetsmiljö för medarbetarna.

Motionerna

Karin Enström (M) lyfter i kommittémotion 2020/21:3471 yrkande 4 fram behovet av utökad information om samt opinionsbildning och annat förebyggande arbete mot att unga blir gifta mot sin vilja.

I kommittémotion 2020/21:1611 vill Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 24 att regeringen inför regelbundna undersökningar om ungas möjlighet att själv välja partner. Sverigedemokraterna vill bl.a. se ytterligare skärpningar i lagstiftningen om barnäktenskapbrott.

I kommittémotion 2020/21:3950 lyfter Roland Utbult m.fl. (KD) fram frågan om åtgärder för att förebygga brottslighet hos unga (yrkande 5), socialsekreterares kompetens (yrkande 6) och kompetensen vid Sis (yrkande 8) samt om placerade barn (yrkande 7). Motionärerna hävdar att vuxnas insatser kan betyda mycket för att få barn och unga att avstå från att börja begå brott. Vidare menar de att socialsekreterarnas kompetens och ansvar behöver stärkas för att tillsammans med ett nationellt kunskapscentrum stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vidare vill motionärerna säkerställa att Sis använder sig av psykiatrisk kompetens och evidensbaserade behandlingsmetoder och att det är viktigt att stärka kommunernas ansvar för barn som omhändertagits och drabbats av vanvård. Michael Anefur m.fl. (KD) vill i kommittémotion 2020/21:3480 yrkande 13 att psykiatrisk kompetens och användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom Sis säkerställs, framför allt när det gäller psykisk sjukdom och missbruksproblematik/beroendesjukdom.

Yttrande från socialutskottet (yttr. 2020/21:SoU7y)

När det gäller motionsyrkandet om socialsekreterares kompetens och ansvar vill socialutskottet peka på de föreskrifter och allmänna råd om personalens kompetens som redovisats ovan. Den statliga kunskapsstyrningen syftar till att bidra till att socialtjänst bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Socialutskottet vill understryka vikten av att socialtjänsten bedrivs på ett sådant sätt. Socialutskottet anser att fortsatt kunskapsutveckling inom området är angelägen. I sammanhanget noterar socialutskottet att det i betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) lämnas förslag om en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Socialutskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan och föreslår att kulturutskottet avstyrker motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 6.

Socialutskottet har vidare under det innevarande riksmötet behandlat motionsyrkanden om bl.a. omplacering av barn samt villkor för familjehem och jourhem (bet. 2020/21:SoU19). Socialutskottet ansåg att regeringen på olika sätt bör stärka placerade barns rättigheter och föreslog tio tillkännagivanden till regeringen, bl.a. om en översyn av familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering kan undvikas. I fråga om motionsyrkanden om villkor för familjehem och jourhem hänvisade socialutskottet till socialtjänstlagens bestämmelser om utbildning och SKR:s rekommendationer om familjehem och avstyrkte dem. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag i fråga om bl.a. tillkännagivande om en översyn om familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering kan undvikas. Motionsyrkandena om bl.a. villkor för familjehem och jourhem avslogs (rskr. 2020/21:187). Med hänvisning till att frågorna således nyligen varit föremål för riksdagsbehandling anser socialutskottet inte att det finns anledning för riksdagen att nu ta initiativ i frågorna. Kulturutskottet bör därför avstyrka motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 7.

När det gäller motionsyrkandena om kompetens vid Sis vill socialutskottet peka på att utskottet nyligen beslutade om ett utskottsinitiativ med förslag till tillkännagivande om att regeringen senast den 1 augusti 2021 ska återkomma till riksdagen med en skrivelse om Sis särskilda ungdomshem. Socialutskottet uttalade att det under en längre tid följt utvecklingen inom Sis med anledning av rapporter om våld och hot mot placerade unga m.m. Utskottet ansåg att situationen är mycket bekymmersam och att väsentliga förändringar behövs, bl.a. en förstärkning av personalens kompetens. Det kan enligt utskottet handla om en höjning av grundkompetensen men även om att säkerställa att det finns flera olika kompetenser representerade inom Sis. Riksdagen följde utskottet (bet. 2020/21:SoU33, rskr. 2020/21:236). Något ytterligare initiativ från riksdagen behövs därför inte i nuläget. Kulturutskottet bör därför avstyrka motionerna 2020/21:3950 (KD) yrkande 8 och 2020/21:3480 (KD) yrkande 13.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill betona att arbetet mot hedersrelaterade brott, däribland bekämpandet av barn- och tvångsäktenskap, är synnerligen angeläget och kräver kraftfulla åtgärder från samhället. Utskottet välkomnar därför ändringar i bl.a. brottsbalken, passlagen (1978:302) och lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i kraft som trädde i kraft den 1 juli 2020 (prop. 2019/20:131, bet. 2019/20:JuU23, rskr. 2019/20:272). Ändringarna innebär bl.a. en straffskärpningsgrund så att om motivet för brott har varit att bevara eller återupprätta heder ska det ses som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet. Därtill införs ett nytt brott, barnäktenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år. Genom det nya brottet blir det straffbart att förmå eller tillåta ett barn att ingå ett äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse. Det är möjligt att besluta om utreseförbud som innebär dels hinder mot att utfärda pass, dels skäl för att återkalla pass och det ska vara straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud. Den 1 juli 2021 träder fler lagändringar i kraft som innebär att utländska månggiften och släktäktenskap inte längre ska godkännas i Sverige³. Förbudet ska även gälla retroaktivt för äldre äktenskap om de inte har registrerats i folkbokföringen. Det ska kunna göras undantag om det finns synnerliga skäl, t.ex. i enskilda fall där en kvinna riskerar att drabbas orimligt hårt om hon mister rätten till exempelvis bodelning, underhåll eller arv. I de fallen ska kvinnans status som gift kunna erkännas. Riksdagen riktade i det sammanhanget en uppmaning till regeringen om att återkomma med ett lagförslag där innebörden av undantagsreglerna ändras så att en utsatt person under vissa omständigheter kan få ett rättsligt skydd utan att äktenskapet erkänns (prop. 2020/21:149, bet. 2020/21:CU18, rskr. 2020/21:317).

Utskottet ser mycket allvarligt på den brottsutveckling som regeringen beskriver. Det förebyggande arbetet är viktigt för att minska antalet unga som väljer, alternativt återvänder, till kriminalitet. Det är ett långsiktigt arbete som ställer höga krav på kontinuerlig anpassning och uthållighet från många olika aktörer. Utskottet ställer sig därför positivt till att regeringen inhämtar kunskap om mekanismerna bakom unga i kriminalitet och vilka insatser som bäst motverkar de olika mekanismerna. Här visar Brås redovisning att s.k. strategiska brott är mer avancerade eftersom de tenderar att förutsätta mer hänsynslöshet. I rapporten ingår även en forskningssammanställning av faktorer som ökar möjligheterna för individer att lämna kriminella sammanhang. Brå tar upp att det krävs olika typer av stöd, beroende på var i processen personen befinner sig och vilka drivkrafterna är för att sluta begå brott där fokus i arbetet med unga i kriminalitet bör ligga på det som motiverar och stärker kapaciteten att nå dit.

Det är absolut nödvändigt att barn och unga som är omhändertagna med stöd av LVU eller dömda till slutet ungdomsvård befinner sig i en trygg miljö

³ Lag om ändring i äktenskapsbalken, lag om ändring i lagen om (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap, lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor.

med kompetent personal. Den utsatthet som dessa individer redan befinner sig i ska inte förstärkas av en otillräcklig miljö. Som socialutskottet framhåller har riksdagen riktat ett stort antal tillkännagivanden till regeringen om att bl.a. stärka placerade barns rättigheter och tagit ett utskottsinitiativ om personalens kompetens vid Sis utifrån rapporter om våld och hot mot placerade ungdomar.

Utskottet finner i nuläget inga skäl att rikta tillkännagivanden till regeringen i enlighet med motionsyrkandena. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2020/21:1611 (SD) yrkande 24, 2020/21:3471 (M) yrkande 4, 2020/21:3480 (KD) yrkande 13 och 2020/21:3950 (KD) yrkandena 5–8.

Ungdomars fritid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. regleringen av kulturskolan, Skapande skola, kulturgaranti, semestervecka på landet, jämlikt deltagande i förenings- och idrottsliv samt utbildningsinsatser om riskerna med kosttillskott. Utskottet hänvisar framförallt till beslutade resursförstärkningar.

Jämför reservation 10 (M), 11 (SD), 12 (C), 13 (V) och 14 (KD).

Skrivelsen

Att alla unga ska ha en meningsfull fritid är en av regeringens fyra nya prioriteringar. Regeringen skriver att fritidsaktiviteter är viktiga för ungas avkoppling och personliga och sociala utveckling. De bidrar till informellt lärande, färdigheter inom lagarbete, ledarskap och interkulturell kompetens. För att alla unga ska ha möjlighet till en meningsfull fritid krävs det enligt regeringen en god samverkan mellan det civila samhället, staten, regioner och kommuner.

Ungefär tre av tio utövar någon kulturell aktivitet. Enligt regeringen är andelen utrikes födda som konsumerar kultur större än andelen bland unga födda i Sverige och det är i sin tur en större andel utrikes födda unga kvinnor som utövar kultur på fritiden än utrikes födda unga män. Detta avspeglas inte i vilka elever som tar del av kulturskolornas aktiviteter. Ekonomisk utsatthet utgör enligt regeringen ett påtagligt hinder för unga att delta i organiserade fritidsaktiviteter. De största utmaningarna i ungas kulturdeltagande ligger enligt regeringen i att nå barn och unga i hela landet.

Regeringen tar upp att den kommunala kulturskolan når fler än 200 000 barn och unga i hela landet. Den har enligt regeringen betydelse, inte bara för enskilda barn och unga utan även för samhället som helhet, vilket gör den till en nationell angelägenhet och innebär att den står inför en rad utmaningar, bl.a. behovet av professionella lärare och pedagoger och att nå nya målgrupper, bredda sitt kursutbud, förbättra tillgängligheten samt fortsätta vara relevant i en föränderlig värld. Regeringen bedömer att kulturskolan står inför en rad

utmaningar, där en av de främsta är att nå alla barn och unga oavsett kön och bakgrund. Det statliga bidraget till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet har förstärkts med ytterligare 100 miljoner kronor 2021–2022 och uppgår till 200 miljoner kronor under perioden.

För att öka Skapande skolas genomslagskraft förstärks satsningen med 25 miljoner kronor årligen 2021–2023. I enlighet med rekommendationer i den översyn som gjordes av bidraget 2019 (Ku2019/01974) har målgruppen fr.o.m. 2021 begränsats till elever i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer i syfte att öka satsningens genomslagskraft.

Även om intresset för att idrotta och motionera är fortsatt högt visar statistik att intresset för att göra detta i en förening minskar. Unga kvinnor med utländsk bakgrund idrottar i lägre utsträckning på sin fritid än andra grupper. Aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten är störst i medelstora och socioekonomiskt välmående städer och förortskommuner. Barn med svensk bakgrund idrottar i större utsträckning än barn med utländsk bakgrund. Den centrala idrottspolitiska utmaningen ligger enligt regeringen i att erbjuda ett brett och varierat utbud av idrott och motion anpassat efter barn och ungas olika intresse, bostadsort och andra förutsättningar. Ansvaret för detta ligger på såväl idrottsrörelsen som staten, regionerna och kommunerna.

Regeringen konstaterar att covid-19-pandemin har medfört begränsningar för ungas möjligheter att utöva förenings-, kultur och idrottsverksamhet. Regeringen betonar att svårigheten att uppfylla de kulturpolitiska målen är en betydande utmaning som behöver följas noga. På samma sätt bedöms det vara viktigt att bevaka idrottsrörelsens överlevnad genom krisen samt dess förmåga att anpassa sin verksamhet under och efter pandemin.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3336 vill Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8 att regeringen prioriterar barns och ungas rätt till kultur. Motionärerna vill särskilt prioritera barn från socioekonomiskt utsatta miljöer som del av ett övergripande arbete med att bryta det växande utanförskapet.

Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S) vill i motion 2020/21:2001 att regeringen överväger att lagreglera kulturskolan för att på så sätt få status som skolform och kan göras tillgänglig för alla barn. Även Elin Gustafsson (S) vill i motion 2020/21:2080 att regeringen överväger en nationell reglering för att säkerställa barns tillgång till kulturskola i alla kommuner. Ett liknande yrkande framställs av Anna Sibinska m.fl. (MP) i motion 2020/21:3638 yrkande 15. Per-Arne Hansson (S) vill i motion 2020/21:2143 att regeringen ser över kulturskolornas fortsatta utveckling. Motionären menar att det finns anledning att betona kulturskolornas roll utifrån ett nationellt perspektiv. Roland Utbult m.fl. (KD) lyfter i kommittémotion 2020/21:3143 yrkande 18 fram kulturskolan. Motionärerna menar att det ska vara möjligt för alla barn att ta del av de aktiviteter som kulturskolan erbjuder.

I motion 2020/21:2002 föreslår Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S) att regeringen ska vidta åtgärder för ett mer jämlikt deltagande i förenings- och idrottslivet. Motionärerna föreslår bl.a. att offentligt föreningsstöd villkoras med en maximal avgift. I kommittémotion 2020/21:3932 vill Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5 att regeringen återkommer med förslag på hur man tillsammans med Riksidrottsförbundet kan arbeta för att sänka medlemsavgifter och andra kostnader förknippade med idrottande. Motionärerna ser med oro på hur avgifterna drar iväg bl.a. i många storstäder och menar att det finns stor risk att pandemin kommer att tvinga fler föreningar att ta ut högre avgifter.

Saila Quicklund (M) vill i motion 2020/21:3072 yrkande 6 att regeringen ser över möjligheten att rikta utbildningsinsatser till idrottande ungdomar om riskerna med kosttillskott. Motionären anför att kommuner med huvudansvar för att kontrollera tillskotten i dag saknar resurser för att utföra sitt uppdrag.

I motion 2020/21:230 föreslår Staffan Eklöf (SD) att en statlig fond inrättas från vilken barnfamiljer kan söka pengar till en semestervecka på landet. Motionären menar att förslaget är ett litet men viktigt steg för att ge alla barn en sammanhållen familj samt anknytning till landsbygd och natur som dessutom är ett litet men viktigt steg mot ett mindre splittrat folk. Cassandra Sundin m.fl. (SD) vill i kommittémotion 2020/21:3942 yrkande 7 att förskolan ska utgöra en målgrupp för Skapande skola. I samma motion yrkande 17 vill motionärerna att fler barn och unga ska ha möjligheter till fritidsaktiviteter. Motionärerna för fram att för att nå de ungdomspolitiska målen ska ungdomar ha tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter samt att trots att anslaget till Skapande skola har höjts saknas fortfarande förskolan som målgrupp.

I kommittémotion 2020/21:3177 lyfter Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7 fram Skapande skola. Motionärerna vill att satsningen på sikt bör breddas till att gälla även gymnasieskolan och att en utbyggnad även kan fungera som stöd för kulturarbetare över hela landet i perspektiv av coronaviruset.

I kommittémotion 2020/21:1308 föreslår Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) att regeringen tillsätter en utredning för att se över Skapande skolas effekter och målsättning (yrkande 2) och genomför en kulturgaranti efter norsk modell. (yrkande 3). Motionärerna vill se förändringar i den riktning som Myndigheten för kulturanalys föreslog för Skapande skola 2013. Likaså menar motionärerna att en nationell samlande aktör, liknande Norges Scenekunstbruket, ger en bättre spridning och ett ökat resursutnyttjande.

Roland Utbult m.fl. (KD) lyfter i kommittémotion 2020/21:3143 yrkande 11 fram Skapande skola. Motionärerna menar att Skapande skola har gjort att kulturen har uppvärderats och getts en självklar plats i lektionssalen.

Anna Sibinska m.fl. (MP) pekar i motion 2020/21:3638 på vikten av att öka möjligheterna för barn och unga att utveckla sitt eget skapande (yrkande 13) och kultur i skolan (yrkande 18). Motionärerna anför att det är viktigt att utgå från de ungas behov och önskemål.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att cirka hälften av alla unga i åldern 16–25 år tycker att de har lagom mycket fritid och att det viktigaste med fritiden är att ha roligt och att få möjlighet att lära sig nya saker. Utskottet delar regeringens bedömning om fritidens betydelse för ungdomars fysiska och psykiska hälsa och att den kan vara en viktig arena för att ungdomar ska känna inflytande över sitt eget liv och delaktighet i det demokratiska samhället.

Spridningen av covid-19 och de restriktioner och allmänna råd som införts med anledning av sjukdomen tillsammans med de negativa ekonomiska konsekvenserna i form av låga eller uteblivna intäkter, har i hög grad påverkat förutsättningarna för kultur- och idrottsverksamheter i hela landet. Utskottet ser därför mycket positivt på de löpande resursförstärkningar som gjorts.

Ett viktigt medel för att nå de kulturpolitiska målen är att främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och att utveckla sina skapande förmågor. Detta är särskilt viktigt för barn och unga. Utskottet konstaterar att omfattande insatser görs som syftar till att nå barn och unga i hela landet, t.ex. genom satsningen på kulturskolor och Skapande skola. Några regioner har olika kulturgarantimodeller som ska garantera barn och unga ett visst antal årliga kulturupplevelser, t.ex. för olika årskullar. Därtill har flera regioner egna kulturgarantier.

I dagsläget har kulturskolans behov av professionella lärare och pedagoger en potential att matcha den inverkan som covid-19-pandemin har på sysselsättningsnivån inom kultursektorn. Utskottet delar vidare regeringens bedömning att den svenska idrottsrörelsen är unik i sin förmåga att ge unga en hälsosam och meningsfullfritid men att det återstår arbete för idrottsrörelsen att nå sin fulla potential när det gäller att erbjuda ett brett och varierat utbud utifrån ungas olika förutsättningar.

Utskottet noterar att Norsk Scenekunstbruk som bildades 1994 för att utveckla och styra scenkonst till barn och unga i dag når ca 250 000 barn och unga varje år. I Sverige är Unga Klara sedan 2018 nationell scen för barn och unga. Riksteaterns verksamhet sprider sedan 1970-talet scenkonst över hela landet till bl.a. barn och unga. Assitej (International Association of Theatre for Children and Young People), som har ett av sina 100 centrum i Stockholm, är en annan aktör för dem som arbetar med eller har intresse för scenkonst för barn och unga.

Med anledning av yrkandet om semestervecka på landet vill utskottet uppmärksamma att det riktade statsbidraget till kommunerna för stöd till avgiftsfria och smittsäkra lovaktiviteter under lovtillfällena 2021 till barn och unga i åldern 6–15 år har ökat med 200 miljoner kronor mot bakgrund av de olika effekter som covid-19-pandemin riskerar att föra med sig. Bidragets syfte är att ge stimulans och personlig utveckling under lovtillfällena, stimulera både flickors och pojkers deltagande samt skapa nya kontaktytor mellan barn och unga med olika social bakgrund.

Utskottet vill avslutningsvis hänvisa till EU-gemensamma regler om vilka närings- och hälsopåståenden som får användas i marknadsföring av

livsmedel, exempelvis mat och kosttillskott. Konsumentverket är tillsynsmyndighet för marknadsföring av livsmedel. Livsmedelsverket och landets kommuner ansvarar för tillsynen av information och marknadsföring i butiker och på livsmedelsförpackningar. Marknaden för kosttillskott har enligt regeringen ökat kraftigt under 2000-talet med en aggressiv marknadsföring av bl.a. pulver, drycker och piller. Studier visar att sju av tio pojkar som regelbundet tränar på gym äter någon form av kosttillskott dagligen. Fakta och kunskap om kosttillskott bland unga bedöms vara ett utvecklingsområde. Utskottet välkomnar att regeringen ser det som ett prioriterat arbete att successivt minska antalet barn och unga som börjar använda bl.a. dopningsmedel (prop. 2020/21:132).

Med hänvisning till ovanstående avstyrker utskottet motionerna 2020/21:230 (SD), 2020/21:1308 (V) yrkandena 2 och 3, 2020/21:2001 (S), 2020/21:2002 (S), 2020/21:2080 (S), 2020/21:2143 (S), 2020/21:3072 (M) yrkande 6, 2020/21:3143 (KD) yrkandena 11 och 18, 2020/21:3177 (C) yrkande 7, 2020/21:3336 (M) yrkande 8, 2020/21:3638 (MP) yrkandena 13, 15 och 18, 2020/21:3932 (V) yrkande 5 och 2020/21:3942 (SD), yrkandena 7 och 17.

Ungdomar och samhällets utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. regelverket för ungas organisering, bredare representation av ungdomsorganisationer, näthat samt sänkt rösträttsålder vid val till kommunfullmäktige. Utskottet hänvisar till pågående arbete.

Jämför reservation 15 (SD), 16 (C), 17 (V) och 18 (KD).

Skrivelsen

Att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget är en av regeringens fyra nya prioriteringar. Alla ungdomar ska ha goda möjligheter att påverka beslutsfattande på alla nivåer i samhället. Kommuner och regioner är enligt regeringen nyckelaktörer i det arbetet och behöver god kunskap om vad ett barn- respektive ungdomsperspektiv innebär och hur dessa kan integreras i beslut och insatser. MUCF har fått i uppdrag att arbeta strategiskt, sektorsövergripande och långsiktigt med att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin, utveckla ungas demokratiska färdigheter och kompetenser samt främja deltagande och stärka delaktigheten i demokratin. Uppdraget ska redovisas senast den 21 mars 2022. Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har slutit en överenskommelse som bl.a. innebär att parterna under perioden 2020–2022 stärker utvecklingsarbetet i kommuner och regioner för att fler människor ska delta och vara delaktiga i demokratiska beslutsprocesser.

Regeringen skriver att andelen unga som är medlemmar i en förening har minskat med ca 15 procent sedan slutet av 1990-talet. MUCF har under våren 2020 undersökt hur covid-19-pandemin har påverkat barn- och ungdomsorganisationernas förutsättningar att behålla och rekrytera medlemmar. En majoritet menar att det har blivit svårare att både behålla medlemmar och att rekrytera nya. Enligt regeringen har barns och ungas självständiga organisering länge varit en central del i ungdomspolitikerna men det är svårt att ge en samlad bild av hur stor själva ungdomsrörelsen är i Sverige eftersom det saknas samlade uppgifter om hur många unga som är medlemmar i en barn- och ungdomsorganisation. Det finns information om hur många barn- och ungdomsorganisationer som får bidrag för sin verksamhet och hur många medlemmar de har i åldrarna 6–25 år. MUCF kategoriserar de bidragsberättigade organisationerna och den senaste sammanställningen omfattar ca 110 organisationer 2016–2018. LSU samlar i sin tur 83 ungdomsorganisationer och följer årligen upp ungdomsrörelsens villkor. Regeringen konstaterar att fler barn- och ungdomsorganisationer än tidigare söker bidrag, vilket leder till att många organisationer får mindre bidrag även om antalet medlemmar ökar. Samtidigt har covid-19-pandemin medfört svårigheter för organisationerna att genomföra sin ordinarie verksamhet. Statsbidraget till barn och ungdomsorganisationer höjs därför med 50 miljoner kronor 2021 och 2022. Likaså har LSU beviljats medel för att samordna information och utforma användarvänliga och tillgängliga plattformar för ungas egenorganisering.

Regeringen tar upp att det överlag är vanligare att yngre personer drabbas av näthat än äldre. Bland dem som är 29 år eller yngre uppger 44 procent att de utsatts på grund av sina förtroendeuppdrag under valåret 2018. Samtidigt uppger yngre förtroendevalda en lägre anmälningsbenägenhet än äldre, 15 procent respektive 26 procent. Yngre förtroendevalda uppger också att de i högre grad än äldre påverkats på något sätt på grund av utsatthet eller oro för att utsättas. I gruppen 29 år eller yngre uppgav 41 procent att de påverkats, jämfört med 12 procent i gruppen 70 år eller äldre. Regeringen har gett Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att kartlägga omfattningen och konsekvenserna av trakasserier, hot och våld mot politiskt förtroendevalda under mellanvalsåret 2020 där yngre förtroendevalda uppger att de i högre grad än äldre påverkats på något sätt på grund av utsatthet eller oro för att utsättas. Brå ska redovisa uppdraget till regeringen senast den 10 november 2021. Regeringen har beviljat medel till SKR:s arbete med att stödja och utveckla kommuners och regioners systematiska arbete för att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda även under 2021. Många kommuner och regioner har utarbetat rutiner för det omhändertagande säkerhetsarbetet, däremot varierar enligt regeringen systematiken i det förebyggande arbetet där unga förtroendevalda är en utsatt målgrupp. Projektet ska redovisas senast den 31 mars 2022.

Barnombudsmannen (BO) har i uppdrag att utifrån bl.a. barnkonventionen ta fram och sammanställa kunskap om barns och ungas utsatthet för rasism. I

uppdraget ingår även att kartlägga aktuell forskning och relevanta studier på området, inklusive statistik över anmälningar av t.ex. diskriminering på grund av etnicitet och religion. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2021. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har fått i uppdrag att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda, hot och hat som sprids via internet och sociala medier där ungdomar är en utsatt målgrupp samt samverka med t.ex. Polismyndigheten och Center mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå för att sprida den kunskapen. FOI ska lämna en slutredovisning senast den 31 mars 2022.

Motionerna

I motion 2020/21:968 vill Betty Malmberg (M) att regeringen utvärderar konsekvenserna av att kravet på medlemsavgift vid ansökan om bidrag från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har tagits bort. Arin Karapet (M) vill i motion 220/21:2740 att regeringen ser över regelverket om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer för att motverka fusk och för att säkerställa att utbetalda bidrag används ändamålsenligt (yrkande 1) samt att krav på medlemsavgift införs för att motverka fusk med statliga bidrag till barn- och ungdomsorganisationer från MUCF (yrkande 2).

I kommittémotion 2020/21:3942 menar Cassandra Sundin m.fl. (SD) att ungdomspolitiken inte ska utnyttjas som ett instrument för att premiera och styra ungdomars engagemang mot subjektivt utvalda politiska frågor (yrkande 1) samt att regeringen bör agera för en bredare representation av ungdomsorganisationer när Sverige ska representeras i ungdomspolitiska sammanhang (yrkande 2). Vidare vill motionärerna i samma motion att regeringen ska vidta åtgärder för att öka kunskapen i samhället om och motverka den svenskfientlighet som drabbar barn och unga (yrkande 3). Motionärerna tycker att regeringens ungdomspolitik präglas av att man subjektivt försöker rikta ungdomars politiska engagemang mot vissa utvalda politiska frågor samt att det är olämpligt att luta sig alltför tungt mot Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) i skrivelsen. Motionärerna menar att svenskfientliga tendenser är uppenbara och omdiskuterade i många delar av samhället och att alla former av rasism och diskriminering ska bekämpas.

I kommittémotion 2020/21:3177 anför Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 8 att det behövs bättre stöd för ett bättre umgängesklimat för unga på internet. Motionärerna refererar till att det finns regler om hot och hat, men för fram att det också finns andra typer av kommentarer och ageranden som kan hindra ungas yttrandefrihet och göra stor skada för unga människor.

Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) vill i kommittémotion 2020/21:3932 att regeringen får i uppdrag att komplettera handlingsplanen Till det fria ordets försvar med en del om civilsamhället (yrkande 1), att regeringen ger förslag om hur det administrativa regelverket för ungas organisering kan förenklas (yrkande 2), att det bör införas en försöksverksamhet, i en eller flera

kommuner, med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige (yrkande 3) samt att regeringen ger förslag på åtgärder för att utöka det ungdomspolitiska rådets mandat och ge det en mer strategisk roll i utvärderingen av de ungdomspolitiska målen (yrkande 4). För motionärerna är det en central demokratifråga att civilsamhällesorganisationer har goda villkor för att verka och att ungdomsrörelsen är en viktig del av civilsamhället samt att den rymmer många olika sorters föreningar. Motionärerna menar att det är viktigt att utgångspunkten för bidragsgivningen är att civilsamhället får agera fritt och demokratiskt.

I kommittémotion 2020/21:3950 vill Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 10 att Forum för levande historia får i uppdrag att informera om den våldsbejakade islamismens brott.

Utskottets ställningstagande

Målet är att alla ungdomar ska ha makt att forma sina liv och ha inflytande över samhällsutvecklingen. Därför välkomnar utskottet att regeringen prioriterar att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget. Detta är en särskilt viktig prioritering i ljuset av omställningen till digitala tjänster för bl.a. samhällsservice och åsiktsutbyten som pågår i vårt samhälle. En viktig fråga är, med den representativa demokratins struktur som bas, hur ungdomars engagemang bäst kanaliseras i den här brytningstiden mellan analoga och digitala angreppssätt.

Utskottet delar regeringens bedömning att ungas organisering är en viktig del i att öka ungas inflytande och delaktighet, inte minst ungdomsorganisationernas roll som demokratiskola är viktig. Utskottet välkomnar därför att statsbidraget till ungdomsorganisationerna förstärks 2021–2022 tillsammans med uppdraget till LSU att utforma digitala verktyg och plattformar för ungas organisering. Här är även uppdragen till MUCF att stärka ungas kunskap om den lokala demokratin och utveckla ungas demokratiska färdigheter samt BO:s arbete med vägledning om hur barn och unga kan ta sina demokratiska rättigheter i bruk viktiga.

Utskottet vill i sammanhanget lyfta fram att regeringen, för att komma vidare i arbetet med ett tydligt, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor, har tillsatt en utredning om personuppgiftsbehandling i ärenden om stöd till det civila samhället (dir. 2020:113). Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2021. Enligt tilläggsdirektiv ska utredningen även analysera inrättandet av en stödfunktion som kan bistå myndigheter med fördjupade granskningar av bidragssökande organisationer eller annan offentligt finansierad verksamhet tillsammans med nödvändiga författningsförslag. Det uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2021 (dir. 2020:117).

Det är helt grundläggande för en god samhällsutveckling att alla som deltar i det offentliga samtalet och engagerar sig i samhällsfrågor ska ha tillgång till ett grundläggande stöd vid utsatthet för hot och hat. Utskottet noterar att regeringen, utifrån sin handlingsplan Till det fria ordets försvar – åtgärder mot

utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer, har gett olika uppdrag för att hantera hot och hat i digitala miljöer. FOI ska göra en analys om hat och hot mot kvinnor i svenska digitala miljöer. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2021. MUCF har fått i uppdrag att göra en kvantitativ och representativ kartläggning av omfattning och konsekvenser av trakasserier, hot och våld som riktas mot personer som företräder eller på annat sätt är verksamma inom organisationer i det civila samhället, däribland de barn- och ungdomsorganisationer som är en del av LSU. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2022. Brottsoffermyndighetens (BroM) kampanj att öka kännedomen om sin webbplats tystnante.se ledde till en fördubbling av antal besök under 2020 jämfört med 2019 och nådde ut till målgrupper som konstaterats vara särskilt utsatta för hot och hat i samhällsdebatten, framför allt kvinnor, unga och enskilda debattörer. BroM har även i uppdrag att förbereda en informationsinsats mot näthat kopplat till demokratiskt deltagande och delaktighet. Ett viktigt budskap för BroM:s informationsinsats är att uppmärksamma att näthat angår alla och inte enbart de som utsätts, att näthat kan vara brottsligt och att det finns stöd att få, t.ex. genom att göra en polisanmälan eller kontakta en stödorganisation.

Utskottet vill understryka att upplevelser och erfarenhet av rasism riskerar att påverka ungdomars levnadsvillkor och makt att forma sina liv. Utöver de åtgärder som regeringen redovisar i skrivelsen noterar utskottet att Statens medieråd har fått i uppdrag att, i samverkan med BO, Forum för levande historia och MUCF, identifiera och utifrån befintlig forskning, sammanställa och sprida metoder för att motverka rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott på nätet bland barn. Uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2023.

Internet bedöms av regeringen vara en väl integrerad del i de våldsbejakande extremistgruppernas verksamhet såväl i Sverige som utomlands. Uppdraget till FOI är en viktig del i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism. Utskottet noterar därtill att Brå i sin årsredovisning för 2020 tar upp utvecklingsområden för att stärka och tydliggöra kommunernas roll och insatser i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, bl.a. att arbeta med barn i extremistmiljöer och fortsätta utvecklingen av ett bedömningsstöd för att identifiera risker och riskpersoner.

Utskottet ser inga skäl att föregripa resultatet av de insatser eller det utredningsarbete som pågår inom många olika områden och avstyrker därmed motionerna 2020/21:968 (M), 2020/21:2740 (M) yrkandena 1 och 2, 2020/21:3177 (C) yrkande 8, 2020/21:3932 (V) yrkandena 1–4, 2020/21:3942 (SD) yrkandena 1–3 samt 2020/21:3950 (KD) yrkande 10.

Europeiska unionens ungdomsstrategi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att i EU-sammanhang ta stor hänsyn till den nationella särarten inom ungdomspolitik. Utskottet hänvisar till EU-samarbetets mervärde för den nationella ungdomspolitik.

Jämför reservation 19 (SD).

Skrivelsen

Regeringen tar upp att medlemsstaterna i EU i över trettio år har bedrivit ett särskilt ungdomspolitiskt samarbete grundat på principerna om aktivt deltagande och lika tillgång till möjligheter samt Lissabonfördragets artikel 165 att EU:s ungdomspolitik ska främja samarbete mellan medlemsstaterna och vid behov stödja och komplettera nationella insatser. Sedan 2001 har EU strategiska ramverk för det ungdomspolitiska arbetet.

Regeringen lyfter fram att EU:s ungdomspolitiska samarbete inte innehåller någon lagstiftning utan bygger på att medlemsstaterna slår fast gemensamma målsättningar via strategier och policyramverk. Regeringen menar att Sverige genom EU:s ungdomsarbete har möjlighet att utveckla delar av den nationella politiken samt erbjuda unga ökade möjligheter till rörlighet och inflytande. Samarbetet uppges i vissa fall ha lett till att medlemsstaterna ändrat både sin politik och sin lagstiftning samt bidragit till att öka ungdomsorganisationernas kapacitet. Regeringen nämner vidare den s.k. ungdomsdialogen mellan bl.a. medlemsstaterna, EU:s institutioner, forskare och ungdomsorganisationer som ett viktigt instrument för att genomföra EU:s ungdomspolitik. I Sverige leds den nationella arbetsgruppen för ungdomsdialogen av LSU.

MUCF har i uppdrag att genomföra utbildnings- och kommunikationsinsatser som syftar till att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om EU. Enligt myndighetens olika undersökningar är unga mest intresserade av hur EU påverkar medborgaren och dess vardag, EU-medborgarens möjligheter och rättigheter, aktuella frågor och Sveriges samarbete med andra EU-länder. Enligt rapporten är stödet för ett fortsatt EU-medlemskap stort bland unga; nio av tio vill att Sverige stannar kvar i EU. De flesta vill också att Sverige samarbetar mer med andra länder i Europa.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3942 vill Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 18 att Sverige ska agera för att man i EU-sammanhang tar stor hänsyn till nationell särart inom ungdomspolitik. Motionärerna understryker att de ser ungdomspolitik som en nationell angelägenhet och ställer sig kritiska till många insatser på det ungdomspolitiska området som genomförs av EU.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser, i likhet med regeringen, det internationella samarbetet som en viktig del av den nationella ungdomspolitiken och att ett aktivt internationellt arbete bidrar till bredare perspektiv och förstärker den nationella ungdomspolitiken.

Genom att nyttja de möjligheter som finns inom de olika EU-programmen, bl.a. Erasmus plus, Erasmus plus Utbildning, Erasmus plus Ungdom och Europeiska solidaritetskåren, stärks barns och ungdomars erfarenheter av egna internationella samarbeten inom hela utbildningskedjan från förskola till grund- och högskola samt yrkes- och vuxenutbildningar och främjar samarbete mellan organisationer.

Utskottet konstaterar att det i artikel 165 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt föreskrivs att ett av målen för unionens insatser är att stimulera ungdomars deltagande i Europas demokratiska liv. EU:s ungdomsstrategi 2019–2027 hänvisar vidare till vikten av att stödja socialt och medborgerligt engagemang och att alla ungdomar har de resurser som behövs för att delta i samhället.

Ungdomsområdet står inför ett flertal utmaningar som har accentuerats av covid-19-pandemin. Utskottets bedömning är att kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan organisationer samt jämförelse av resultat av olika insatser kan bidra till större möjligheter för ungdomar att delta aktivt i samhällslivet. Utskottet ser, inom ramen för artikel 165 och på grundval av subsidiaritetsprincipen, positivt på rådsslutsatserna som antogs den 29 april i år om att stärka ungas delaktighet och främja ungdomsrepresentation på alla beslutsnivåer (flernivåstyre).

Utskottet avstyrker därmed motion 2020/21:3942 (SD) yrkande 18.

Reservationer

1. Ungdomars hälsa, punkt 2 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 1, 2 och 9 samt avslår motionerna

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 11 och 12 samt 2020/21:2743 av Cecilie Tenfjord Toftby (M).

Ställningstagande

Jag tycker att mycket av det som skrivelsen tar upp är bra. Det är dock oroande att andelen unga som upplever stress, ängslan, oro eller ångest med nedsatt psykiskt välbefinnande har ökat mellan 2006 och 2018. Forskning visar att unga mår sämre under covid-19-pandemin. Jag instämmer därför i att ett prioriterat område för att främja utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet är att den psykiska hälsan bland unga ska öka.

För att förbättra den psykiska hälsan bör en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård samt en förstärkt elevhälsa och elevhälsogaranti införas. Det måste också bli en bättre övergång från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri. När det gäller suicidprevention anser jag att det måste till handlingsplaner för självmordsprevention, att det bör tillsättas en haverikommission när en ung person har begått självmord, att anmälningsplikt vid självmord bör återinföras och att psykiatriambulanser ska användas vid larm om självmord. Här är det glädjande att regeringen har avsatt medel för psykiatriambulanser. Jag föreslår även att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbningsprogram.

2. Ungdomar och utbildning, punkt 3 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 4–6 och 16 samt avslår motion

2020/21:3085 av Edward Riedl (M).

Ställningstagande

En högkvalitativ utbildningspolitik är av högsta prioritet för ett litet och exportberoende land som Sverige. Att erbjuda svenska elever en god utbildning genom hela utbildningskedjan är av yttersta vikt. Dessvärre ser vi att det finns ett flertal problem för att lyckas med de målsättningar som regeringen satt upp. Förutsättningarna för studier behöver skärpas.

Vi är mycket kritiska till regeringens likvärdighetsbidrag. Enligt Långtidsutredningen (SOU 2019:40) har likvärdigheten i grundskolan inte försämrats i någon större utsträckning under de senaste decennierna. Riktade bidrag är snarare ett sätt att anpassa sig till de allvarliga problem som finns i dagens skola än att lösa dem. Vi anser att det inte i första hand är pengar som behövs för en större måluppfyllelse i skolväsendet utan stramare tyglar, tydligare fokus på kunskaper, skarpare ansvarsutkrävande och ökad statlig styrning. Likvärdighetsbidraget är dessutom ett mer eller mindre projekt-baserat ekonomiskt stöd, vilket leder till att skolpersonal lägger tid på ansökningsförfarandet i stället för att ägna sig åt skolans kärnuppdrag. Det har också visat sig att kommuner som har rätt till bidraget inte har kunnat ta del av det i sin helhet på grund av brist på behöriga lärare.

I skrivelsen nämner regeringen i korta ordalag OECD-rapporten från 2015 som säger att andelen högpresterande elever har minskat och andelen lågpresterande elever har ökat i Sverige mellan 2003 och 2012. Denna analys stärks bl.a. av den senaste TIMMS-rapporten. Vi anser att det måste införas en tydlig strategi för hur andelen högpresterande elever ska öka. Riktade satsningar görs i dag uteslutande mot skolor med socioekonomiska utmaningar medan satsningar på elever med goda studieförutsättningar uteblir.

Svenska högskolestudenter är bland de äldsta i världen. Vi efterlyser en tydligare strategi för hur högskolestudier företrädesvis ska påbörjas tidigare än i dag, inte minst då detta skulle gynna landets BNP och även stärka studenternas framtida pensioner.

Det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet som fokuserar på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen. Ett steg i detta arbete är att regelbundet arbeta med frågorna kring elevers attityder och erfarenheter av svenska demokratiska fri- och rättigheter likväl som skyldigheter. Det är viktigt att det aktiva värdegrundsarbetet påbörjas i tidig ålder för att förhindra att barn i Sverige växer upp i en verklighet utanför majoritetssamhället. Det är dessutom av yttersta vikt att den personal som kan komma i kontakt med dessa barn och ungdomar utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som skapar trygghet.

3. Ungdomar och arbetsmarknaden, punkt 4 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 15 och avslår motion

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Ett tillhörande handlingsprogram för perioden 2021–2024 med över 100 insatser för att främja utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet ingår i skrivelsen. På det arbetsmarknadspolitiska området är det knapert med förslag och inom arbetsmiljöområdet presenteras inga förslag alls.

Målet för arbetslivspolitikerna är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män. Det omfattar bl.a. en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall. Mellan 2014 och 2018 anmäldes ca 22 700 arbetsolyckor som ledde till sjukfrånvaro bland unga i åldern 24 år och yngre. Vidare anmäldes under samma tidsperiod 2 300 arbetssjukdomar och 15 unga människor miste sitt liv på jobbet. Yngre kvinnor i åldern 16–29 år upplever att de har blivit utsatta för sexuella trakasserier i arbetslivet. Av dessa uppger 30 procent att de under de senaste tolv månaderna blivit utsatta för sexuella trakasserier från chefer, arbetskamrater eller andra

personer på arbetsplatsen (Arbetsmiljöverkets rapport 2018:2). Detta är mycket allvarliga uppgifter och det är förvånande att regeringen inte återkommer med riktade insatser för att komma till rätta med detta. God arbetsmiljö är en förutsättning för ett långt arbetsliv.

Vi vill därför att regeringen ger Arbetsmiljöverket i uppdrag att kartlägga unga människors arbetsmiljö.

4. Ungdomar och arbetsmarknaden, punkt 4 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 3 och

avslår motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 15.

Ställningstagande

Många har blivit arbetslösa på grund av covid-19-pandemin och situationen på arbetsmarknaden kommer att vara tuff även om svensk ekonomi förväntas börja växa igen från låga nivåer. Det finns därför starka skäl att försöka underlätta återväxten av nya jobb. Jag instämmer därmed i det prioriterade området som nämns av regeringen om att öka social inkludering och etablering på arbetsmarknaden.

Jag vill dock att arbetsgivaravgifterna slopas helt för alla arbetsgivare som anställer någon som är arbetslös och varit så i en till sex månader. På detta sätt nås en bred grupp av de som blivit arbetslösa under Coronakrisen, till skillnad från regeringens förslag om att endast sänka arbetsgivaravgiften för personer mellan 19 och 23 år, vilket nu beslutats i riksdagen och gäller från januari 2021 till mars 2023. Reformen har tidigare varit ineffektiv när det gäller att skapa jobb och det behövs en reform som når fler personer.

Jag föreslår också att ett dubbelt jobbskatteavdrag även ska gälla för dem som tar en akademisk examen före sin 25-årsdag. På så sätt stimuleras de att ta sin examen och snabbt börja arbeta. Jobbskatteavdraget gäller då i två år efter examen. Jag föreslår även att regeringen inför ett jobbskatteavdrag för unga upp till 23 år.

5. Ungdomars boende, punkt 5 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 8–14 och avslår motion

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

I skrivelsen framhålls bostadsbristen och de problem som den medför för dagens ungdomar i Sverige. Regeringen är på vissa punkter relevanta i sina resonemang kring frågan, men undviker dock helt att angripa den omfattande och oansvariga migrationspolitikens påverkan på den bostadsbrist som ungdomar och andra samhällsgrupper drabbas hårt av. I stället framläggs en bild av att det endast är utbudet av bostäder som måste öka, snarare än att den onaturligt stora efterfrågan till följd av migrationspolitiken diskuteras och redovisas. Vi menar att detta är en missvisande och felaktig bild.

Att ungdomar, som i första hand har hyresrätter att vända sig till för att få en bostad, drabbas av migrationspolitikens effekter på bostadsmarknaden, finns det klara och tydliga belägg för. Under de senaste åren har det förekommit att kommunalt ägda bostadsbolag öronmärker och kvoterar bort bostäder ur sina bestånd åt just nyanlända invandrare. Det förekommer att kommunala bolag med specifik inriktning mot studentbostäder öronmärker denna typ av bostäder till nyanlända migranter. Regeringen bör redovisa och angripa problemet med den förda migrationspolitikens påverkan på bostadsbristen hos ungdomar.

För att minska bostadsbristen och utöka byggandet av bostäder bör regeringen utreda möjligheten för fastighetsägare att motverka trångboddhet och utreda möjligheter för finansiering av bostadsköp. Vidare behövs en bolånemodell för unga och en utredning av fler möjligheter till boende för unga och personer över 64 år. En utökad planering för att studentbostäder finns tillgängliga är också av största vikt. När det gäller hemlöshet för barn ska en nollvision uppnås och en skärpning av lagstiftningen i socialtjänstens förebyggande och uppsökande arbete.

Vi instämmer i regeringens påståenden i skrivelsen om vikten av arkitektur, form och konst för olika platsers historiska betydelse. Vi instämmer även i det sätt på vilket regeringen framhåller ett levande kulturarv och dess betydelse

för att skapa förankring och hemhörighet. Regeringen framhåller och resonerar också kring vikten av ungdomars delaktighet i utvecklingen av sin närmiljö i delar av skrivelsen. Vi menar dock att de aktuella formuleringarna i dessa delar totalt sett reflekteras alltför illa i regeringens förda politik. Regeringen bör bl.a. agera för att bistå kommunerna i att nå en ökad kulturmiljökompetens och ta ytterligare initiativ för att öka allmänhetens inflytande över gemensamma offentliga miljöer. Detta skulle innebära en ökning även för ungdomars inflytande över dessa miljöer.

6. Ungdomars boende, punkt 5 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 4 och

avslår motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 8–14.

Ställningstagande

Det är svårt för unga att komma in på bostadsmarknaden. Behovet av kontantinsats har ökat kraftigt med prisutvecklingen på bostadsmarknaden. Sveriges unga vuxna behöver därför få incitament att spara mer till sitt första boende. Och till skillnad från andra länder, t.ex. Norge, saknar Sverige ett system för ökade incitament till bosparande. I stället har regeringen höjt skatten på sparande två gånger under föregående mandatperiod.

Jag vill att regeringen inför ett förmånligt bosparande som förval för alla unga mellan 18 och 34 år med inkomst av tjänst, där ett skatteavdrag ingår i de första 60 månaderna då personen tjänar 12 000 kronor eller mer per månad.

Vidare vill jag att regeringen utreder förutsättningarna för att införa ett system med startlån för att underlätta för fler att bo i ägda boenden. Startlån finns i flera länder och har betytt mycket för att möjliggöra för framför allt yngre hushåll och personer med låga men stabila inkomster att ta steget till det ägda boendet i bostadsrätt eller villa. Det innebär att staten står för en viss andel av topplånet, som är den del som överskrider bolånetaketets nivå.

7. Ungdomar och brott, punkt 6 (M)

av Viktor Wärnick (M), Annicka Engblom (M), Ann-Britt Åsebol (M) och John Weinerhall (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3471 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4,
bifaller delvis motion
2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 24 och
avslår motionerna
2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13 och
2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 5–8.

Ställningstagande

Jämställdhet mellan kvinnor och män är någonting som vi värderar högt. Decennier av jämställdhetskamp har gjort Sverige till ett av världens mest jämställda länder.

Trots lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap förekommer dessa typer av äktenskap fortfarande. Under perioden januari–juni 2020 kom det in sammanlagt 381 ärenden om 444 personer till den nationella stödtelefonen. Dessutom nämns ytterligare 215 personer i samtalen. 79 procent av inringarna har varit flickor eller kvinnor. Minst 61 procent av de utsatta är under 18 år. Många har utsatts av flera olika förövare, såsom föräldrar, syskon, andra släktingar och före detta partners. Många har även utsatts för flera olika typer av våld och kränkningar.

Det är viktigt att alla berörda och alla verksamheter som möter barn och unga och har i uppdrag att ge stöd och skydd till dem har kännedom om den nya lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap, för att de ska kunna ge stöd och hjälp till unga som riskerar att utsättas eller som lever i ett tvångs- och/eller barnäktenskap. Medvetenheten och kunskapen om att lagen om förbud mot äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa tar särskild hänsyn till att personer med intellektuell funktionsnedsättning kan utnyttjas genom att befinna sig i en beroendeställning till den som förmår personen att ingå äktenskap mot den egna viljan behöver höjas.

Kompetensteamet mot hedersbrott vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har på ett förtjänstfullt sätt arbetat fram en kampanj om den nya lagstiftningen mot tvångs- och barnäktenskap. Inför jullovet 2019 lanserade Utrikesdepartementet och Skolverket en gemensam annonskampanj som riktade sig till ungdomar som löper risk att mot sin vilja kvarhållas utomlands,

som syntes i kollektivtrafiken i Stockholm, Göteborg och Malmö samt i sociala medier. Vi anser att regeringen behöver öka informationen om samt opinionsbildning och annat förebyggande arbete mot att unga blir gifta mot sin vilja.

8. Ungdomar och brott, punkt 6 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 24,

bifaller delvis motion

2020/21:3471 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4 och

avslår motionerna

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 5–8.

Ställningstagande

Inga barn i Sverige ska vara gifta, varken officiellt eller inofficiellt. Den 1 juli 2020 trädde lagen om barnäktenskapsbrott i kraft. Den nya lagen innebär framsteg, men de barn som utsätts behöver stödjas i större utsträckning. Vi vill se ytterligare skärpningar. Den föreslagna straffskalan för barnäktenskapsbrott, om fängelse upp till fyra år, är omotiverat låg, särskilt jämfört med straffskalan för andra likvärdiga brott och med tanke på att det här är fråga om brott mot barn av mycket allvarlig karaktär. Barnäktenskap innebär upprepade våldtäkter mot barn.

Regeringen bör utreda hur en ny brottsrubricering som gäller det lågintensiva våldet och förtrycket kan genomföras, vilket ska omfatta kriminalisering av gärningar som enskilt möjligtvis inte medför straffansvar, eller som i kombination inte bemöts med straff som graden av klander motiverar.

Förbudet mot retroaktiv strafflagstiftning är problematisk. De som tidigare tvingats till barnäktenskap står utanför det skydd som det nu föreslagna förbudet medför. Regeringen bör därför utreda hur dessa kan åtnjuta det skydd som nu kan komma på plats, t.ex. att denna typ av brott ska vara brottslig över tid, till dess att tvånget och äktenskapet upphör.

Ytterligare aspekter är att alla med konkret inflytande över de barn som tvingas till giftermål, och som på något sätt bidrar till att ett barnäktenskap kommer till stånd, ska bära straffansvar för detta. Det ska gälla även för s.k. inofficiella äktenskap, som alltså aldrig rapporteras till Skatteverket.

Regeringen bör även kartlägga hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid samt utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot barnäktenskap. De som inte respekterar svensk lag när det gäller barnäktenskap utan fortsätter att leva som gifta med barn, ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet. Eventuella lagar och regler som underlättar att barn ska kunna vara gifta i Sverige samt annat som är anpassat utifrån att barn är gifta, ska förändras så att det klart framgår att det aldrig accepteras att barn är gifta i Sverige.

9. Ungdomar och brott, punkt 6 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 5–8 och avslår motionerna

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 24 och

2020/21:3471 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Brottsligheten måste mötas med både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Det långsiktiga arbetet i form av förebyggande insatser är av största vikt. Insatser krävs t.ex. genom samarbete mellan polis, skola och socialtjänst samt med föräldrar. Jag vill även att ökade resurser avsätts för att pressa tillbaka den grova organiserade brottsligheten och den alltmer växande ungdoms- och gängbrottsligheten samt för att bekämpa vålds- och sexualbrott. Jag vill framhålla att Kristdemokraternas förslag om att möjliggöra förlängd familjehemsplacering vid gymnasiestudier och om att införa ett nationellt register över familjehem bifallits i riksdagen.

Jag hävdar att de vuxnas insatser kan betyda mycket för att få barn och unga att avstå från att börja begå brott. Föräldrar bör ges stöd för att kunna närvara och vara delaktiga i de ungas liv. Socialsekreterarens kompetens och ansvar

bör stärkas för att identifiera och genomföra insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Regeringen bör verka för att kommunernas ansvar för barn som omhändertagits och drabbats av vanvård ska stärkas och att förutsättningar och villkor för familjehem och jourhem förbättras. Regeringen bör även snarast återkomma till riksdagen med en handlingsplan för att säkerställa psykiatrisk kompetens och användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom Sis.

10. Ungdomars fritid, punkt 7 (M)

av Viktor Wärnick (M), Annicka Engblom (M), Ann-Britt Åsebol (M) och John Weinerhall (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8 och avslår motionerna

2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD),

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 2 och 3,

2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S),

2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S),

2020/21:3072 av Saila Quicklund (M) yrkande 6,

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 11 och 18,

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7,

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkandena 13, 15 och 18,

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5 och

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 7 och 17.

Ställningstagande

Att skapa goda förutsättningar för konsten och kulturen innebär att belysa hur kulturpolitiken hänger samman med alla andra politikområden, därför ser vi kulturen i ett tvärsektorielt sammanhang. Att tillgängliggöra kultur är en del av vårt partis övergripande arbete mot det växande utanförskapet. En stor del av vårt fokus ligger på alla barn och ungdomars rätt till kultur och vi vill att särskilt barn och ungdomar från socioekonomiskt utsatta miljöer prioriteras.

Ofta är det i unga år som människors intresse för kultur och konstnärligt skapande bäst kan tillvaratas och stimuleras. De kommunala kulturskolorna erbjuder barn och ungdomar en verksamhet som är bred, tillgänglig och av hög kvalitet. Skolornas verksamheter ser olika ut över landet beroende på kommunernas förutsättningar när det gäller storlek, skattesats och geografiskt läge. Staten bör stötta denna mångfald, men samtidigt understryka att detta är en verksamhet som kommunerna har det yttersta ansvaret för. Att genom statliga bidrag sänka kulturskolornas avgifter är ett både kostsamt och ineffektivt sätt att göra skolorna mer tillgängliga. Det riskerar också att skapa ett system där stat och kommuner i praktiken får ett gemensamt ansvar för kulturskolornas verksamheter. Vi menar att statens primära uppgift bör vara stödjande, t.ex. genom att erbjuda forskning om hur man breddar och fördjupar kulturskolornas verksamheter.

11. Ungdomars fritid, punkt 7 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 7 och 17, bifaller delvis motionerna

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 2,

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 11 och

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7 och avslår motionerna

2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD),

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S),

2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S),

2020/21:3072 av Saila Quicklund (M) yrkande 6,

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 18,

2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkandena 13, 15 och 18 samt

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

För att leva upp till de ungdomspolitiska målen ska ungdomar ha tillgång till meningsfulla och utvecklande fritidsaktiviteter. Kultur och fritid för barn och unga är viktigt ur flera perspektiv. Idrott, fritid och kulturdeltagande stimulerar ett barns utveckling, både psykiskt och fysiskt. Fritidsaktiviteter bidrar till personlig utveckling och informellt lärande och det bidrar även till att unga kan känna delaktighet i det demokratiska samhället.

Satsningen Skapande skola syftar till att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet och på så sätt främja alla barns och ungdomars rätt till kultur och eget skapande. Anslaget till Skapande skola har höjts men fortfarande saknas förskolan som målgrupp. Vi vill att även förskolan ska utgöra en målgrupp för Skapande skola. Unga har generellt mer fritid än övriga åldersgrupper och värderar också fritiden något högre. Ungefär hälften av alla unga i åldern 16–25 år tycker att de har lagom mycket fritid. Bland unga i åldern 16–19 år uppger 28 procent att de har för lite fritid. Vi vill därför att regeringen utreder hur fler ungdomar ska ha möjlighet till fritidsaktiviteter.

12. Ungdomars fritid, punkt 7 (C)

av Per Lodenius (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7,
bifaller delvis motionerna

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 2,

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 11 och

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motionerna

2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD),

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S),

2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S),

2020/21:3072 av Saila Quicklund (M) yrkande 6,

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 18,

2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkandena 13, 15 och 18,

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5 och
2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

Det är centralt att alla barn får möta många olika kulturyttringar så att de kan finna sina egna uttryck. Kultur är också bra för hälsan, vilket kan vara extra viktigt att få ta del av i dessa tider när gymnasieskolan har bedrivit distansundervisning en del av våren och de nära framtidsutsikterna är mer osäkra än tidigare.

Skapande skola stimulerar de ungas kreativitet och skapar möten med professionella kulturskapare. Dessutom ger det professionella kulturskapare arbetstillfällen på skolor när de arbetar med barn och kultur. Jag vill därför att satsningen på Skapande skola på sikt bör breddas till att gälla även gymnasieskolan.

13. Ungdomars fritid, punkt 7 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 2 och 3 samt
2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5,
bifaller delvis motionerna
2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 11,
2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7 och
2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motionerna
2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD),
2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),
2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),
2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S),
2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S),
2020/21:3072 av Saila Quicklund (M) yrkande 6,
2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 18,
2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8,
2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkandena 13, 15 och 18 samt
2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

Sedan 2008 är Skapande skola den enskilt största riktade satsningen på kultur i grundskolan. Sedan 2015 har reformen delvis även inkluderat förskolan. I höstbudgeten 2020/21 aviserar regeringen att förskolan kommer att tas bort ur satsningen. Den enda större genomlysningen av Skapande skola gjordes av Myndigheten för kulturanalys 2013, som bl.a. slog fast att det finns stor förbättringspotential för att nå fler, engagera eleverna mer och leda till mer varaktig verksamhetsutveckling. Myndigheten föreslog även en fördjupad studie av Skapande skolas effekter. Tyvärr har inte några större förändringar gjorts i den här riktningen och riksdagens kulturutskott riktade ett tillkännagivande till regeringen (bet. 2017/18:KrU6) för att ta fram förslag på hur satsningen kan nå fler elever. Jag vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över Skapande skolas effekter och målsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är stora skillnader mellan elevers tillgång till professionell kultur. I vissa regioner och kommuner finns i dag en kulturgaranti som garanterar alla elever ett visst antal scenföreställningar under skoltiden och ibland även insatser från Skapande skola. Andra elever kan gå hela sin skolgång utan att komma i kontakt med en scenkonstföreställning eller ett museibesök. Det här rimmar illa med det nationella målet om alla barns rätt till kultur. Samtidigt satsas det mycket pengar i kulturbudgetar på alla nivåer, både på de fria grupperna och på de offentliga institutionerna. Vi behöver bara gå till vårt grannland Norge för att få ett exempel på hur man skulle kunna jobba på ett bättre sätt. Sedan 1994 har det i Norge funnits en nationell samlande aktör, Scenekunstbruket, som valt ut de mest högkvalitativa föreställningarna för barn och ungdomar. Sedan nästan 20 år är organisationen nationell samordnare för att få ut produktionerna genom reformen Den kulturelle skolesekken. De utvalda föreställningarna förmedlas vidare till regionerna som har fått en budget för att köpa in föreställningarna. I samarbete med kommunerna erbjuds sedan skolorna föreställningar. Det har lett till ett ökat resursutnyttjande då kulturaktörer med offentliga bidrag har gått från att spela en föreställning 4–9 gånger till att i stället över några års tid framföra den 500 gånger. Jag vill därför att regeringen genomför en kulturgaranti efter norsk modell.

Jag ser vidare med oro på hur avgifterna drar iväg i många storstäder och det finns stor risk att pandemin kommer att tvinga fler föreningar att ta ut högre avgifter. Även för en familj med två inkomster kan det vara svårt att bekosta fritidsaktiviteter för flera barn. Det är ett hot mot folkhälsan att en stor del av ungdomarna står utanför ett organiserat idrottsliv. Regeringen bör därför återkomma med förslag på hur man tillsammans med Riksidrottsförbundet kan arbeta för att sänka medlemsavgifter och andra kostnader förknippade med idrottandet.

14. Ungdomars fritid, punkt 7 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkandena 11 och 18,
bifaller delvis motionerna

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 2,

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 7 och

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motionerna

2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD),

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S),

2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S),

2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S),

2020/21:3072 av Saila Quicklund (M) yrkande 6,

2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP) yrkandena 13, 15 och 18,

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 5 och

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 17.

Ställningstagande

Jag instämmer helhjärtat i att alla unga ska ha en meningsfull fritid, något regeringen nämner i skrivelsen som ett prioriterat område för att nå det ungdomspolitiska målet.

En av Kristdemokraternas prioriterade frågor på kulturområdet är Skapande skola. Den har tagits väl emot av både kulturskaparna, elever och lärare. Sedan starten 2008 har Skapande skola byggts ut, mycket tack vare Kristdemokraterna, så att den nu omfattar hela grundskolan och förskoleklass.

Kulturskolorna i Sverige är unika i världen eftersom tanken är att alla ska ha råd att låta sina barn få lära sig spela ett instrument eller utöva annan kulturell verksamhet utan tanke på bakgrund eller ekonomiska förutsättningar. Jag ser det som oerhört värdefullt att värna om denna verksamhet. Att lära sig behärska ett instrument eller att lära sig dansa stärker ofta elevens självförtroende. I samspelssituationer får eleven dessutom erfarenheter av samarbete, tolerans, förståelse för andra samt att både kunna leda och följa. Det ska vara möjligt för alla barn som vill att lära sig spela, sjunga, dansa eller

något annat av allt som kulturskolorna erbjuder. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

15. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och avslår motionerna

2020/21:968 av Betty Malmberg (M),

2020/21:2740 av Arin Karapet (M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 8,

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 1–4 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

Alla unga har rätt att själva forma sina liv och rätt till delaktighet och inflytande när det gäller utvecklingen av vårt land. Regeringen redovisar i sin skrivelse hur arbetet med det ungdomspolitiska målet genomförts och vilka ambitionerna är framgent.

Regeringens ungdomspolitik präglas av att man subjektivt försöker rikta ungdomars politiska engagemang mot vissa utvalda politiska frågor som klimatfrågan, trots att undersökningar från bl.a. MUCF visar att sjukvårds-, skol- samt migrations- och integrationsfrågan var viktigare för ungdomar. Vi vill att riksdagen ställer sig bakom att ungdomspolitiken inte ska användas som ett instrument för att premiera och styra ungdomars engagemang mot subjektivt utvalda politiska frågor och tillkännager detta för regeringen.

På en rad håll i skrivelsen refererar regeringen till, och framhåller hur man använder sig av LSU. Vi menar att det inte är lämpligt att luta sig tungt mot LSU, t.ex. att organisationen ensamt ska vara part i att nominera ungdomsrepresentanter för internationella samtal och plattformar för ungdomspolitiken, eftersom organisationen inte kan sägas representera en majoritet av alla ungdomars intressen. Detta är även problematiskt i ljuset av att LSU de senaste åren gjort tydliga utspel av partipolitisk karaktär, där man bl.a. har gjort öppna och tydliga politiska ställningstaganden mot utvalda partier i Sveriges riksdag och därmed också i förlängningen mot de ungdomar

som sympatiserar med dessa partier. Trots detta agerar regeringen som om LSU vore partipolitiskt objektivt och självklart representativt för Sveriges ungdomsrörelser och ungdomar i stort. Vi vill att regeringen tillfrågar ett bredare urval av organisationer t.ex. genom komplement från idrottsrörelsen.

Frågan om olika sorters diskriminering och rasism nämns regelbundet i den ungdomspolitiska skrivelsen. Regeringen framhåller att problemet på olika sätt berör minoriteter och invandrade grupper i Sverige. Anmärkningsvärt nog undviker man helt att nämna det hat som svenska ungdomar drabbas av i Sverige, just för att de är svenska. Vi ser allvarligt på att regeringen förtiger och osynliggör svenskfientliga tendenser i samhället, trots att de är uppenbara och omdiskuterade i många delar av samhället. Alla former av rasism och diskriminering ska bekämpas och det måste även inkludera svenskfientlighet. Vi vill att regeringen vidtar åtgärder för att öka kunskapen i samhället om och motverka den svenskfientlighet som drabbar barn och unga.

16. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (C)

av Per Lodenius (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 8,
bifaller delvis motion
2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna
2020/21:968 av Betty Malmberg (M),
2020/21:2740 av Arin Karapet (M) yrkandena 1 och 2,
2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 2–4,
2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och
2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

I kulturen och det fria samhällslivet får vi möjlighet att förstå oss själva och andra bättre. Vi kan också utvecklas genom möten med det oväntade och kan få andra perspektiv på vårt liv och vårt samhälle. Här finns det många fördelar med den digitala utvecklingen men också vissa negativa aspekter som när sociala medier eller spelmiljöer för en del riskerar att vara en otrygg plats, inte minst för tjejer.

Det finns regler om hot och hat, men det finns också andra typer av kommentarer och ageranden som kan hindra ungas yttrandefrihet och göra stor skada för unga människor. Jag vill att staten, genom berörda myndigheter, bidrar till att främja en bred dialog i samhället om ett bättre samtals- och umgängesklimat för unga på internet.

17. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 1–4,
bifaller delvis motion

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 8 och
avslår motionerna

2020/21:968 av Betty Malmberg (M),

2020/21:2740 av Arin Karapet (M) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 1–3 och

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 10.

Ställningstagande

Ungdomspolitikerna med dess nationella mål innefattar en stor mängd frågor som hanteras i riksdagens olika utskott. Vi hade önskat att regeringen, precis som 2013, hade lämnat en ungdomspolitisk proposition som kunde skapa bättre förutsättningar för riksdagen att bidra till handlingsplanen, och som kunde ge nya förslag i de fall där regeringens politik behöver utvecklas.

Genom en aktiv politik som verkar för ungas rätt till välfärd och självständighet, inflytande, makt och delaktighet i samhället kan de utmaningar som ungdomar ställs inför mötas. För Vänsterpartiet är det en central demokratifråga att våra civilsamhällesorganisationer har goda villkor för att verka.

Både ungdomsrörelsen och regeringen vittnar i skrivelsen om hur hat och hot mot unga organiserade har ökat och att det i slutändan påverkar ungas organisering. Tyvärr är regeringens insatser i frågan endast riktade mot förtroendevalda och inte t.ex. medlemmar eller volontärer. Vissa grupper är också mer utsatta, såsom minoriteter, rasifierade och hbtq-personer. Jag menar att det finns mycket som behöver göras, men ett första steg är att regeringen

kompletterar handlingsplanen Till det fria ordets försvar med en del om civilsamhället.

Ungdomsrörelsen har också länge pekat på att de upplever ett krympande utrymme för dem att agera. Vi ser bl.a. en minskad tillit från bidragsgivande myndigheter. Stadgar som medlemmarna antagit i demokratiska processer och som godkänns i andra instanser för vuxenorganisationer underkänns när det kommer till ungdomars organisering. Ungdomsrörelsen vittnar också om att bidragsförfarandet är krångligt och administrativt för tungt. Detta är något som regeringen inte har uppmärksammat i sin skrivelse. Vänsterpartiet menar att det är viktigt att utgångspunkten för bidragsgivningen är att civilsamhället får agera fritt och demokratiskt. Jag vill därför att regeringen återkommer med förslag om hur det administrativa regelverket för ungas organisering kan förenklas.

Vänsterpartiet vill att unga människor ska lita på att politiken också utgår från ungas verklighet och anser att det bör genomföras en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år, dvs. det år som den enskilde fyller 16, vid val till kommunfullmäktige. Huvudsyftet med en sänkt rösträttsålder är att ta till vara ungas intresse och engagemang för politik. Det ger även unga direkt inflytande över samhällsutvecklingen, vilket också är ett av de nationella målen för ungdomspolitik. Regeringen bör införa en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med att sänka rösträttsåldern till 16 år vid val till kommunfullmäktige.

18. Ungdomar och samhällets utveckling, punkt 8 (KD)

av Roland Utbult (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 10 och
avslår motionerna
2020/21:968 av Betty Malmberg (M),
2020/21:2740 av Arin Karapet (M) yrkandena 1 och 2,
2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 8,
2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) yrkandena 1–4 och
2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag håller med om regeringens prioritering att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget. Ungdomar behöver finnas med i de beslutsfattande församlingarna för att de också ska kunna bidra och vara delaktiga, med sina unika perspektiv, samt representera och vara förebilder för andra unga människor.

I dag finns lag mot diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Jag vill att regeringen ger Forum för levande historia i uppdrag att informera om den våldsbejakande islamismens brott. På så sätt kan den kompetens som finns samlad för att upplysa om antisemitism, nationalsocialismens illgärningar och kommunistiska regimers brott mot mänskligheten även användas för att belysa den våldsbejakande islamismen.

19. Europeiska unionens ungdomsstrategi, punkt 9 (SD)

av Aron Emilsson (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 18.

Ställningstagande

Vi är i grunden mycket positiva till ett mellanstatligt utbyte på det ungdomspolitiska området men har en rad synpunkter på den ungdomspolitik på EU-nivå som framhålls i skrivelsen. Vi vill understryka att vi ser ungdomspolitiken som en nationell angelägenhet och ställer oss därför kritiska till många insatser på det ungdomspolitiska området som genomförs av EU, såsom Erasmus plus som vi vill avveckla.

Inom ramen för ungdomspolitik på EU-nivå vill vi i första hand se att det är den öppna samordningsmetoden som används för arbetet. EU-inblandning i ungdomsfrågor får inte leda till en framtvingad harmonisering och likriktning på området. De olika medlemsstaternas särarter och nationella prägel på det ungdomspolitiska området är viktiga att respektera och bejaka. Även regeringen har vid tillfällen framhållit vikten av det nationella perspektivet på området, men i handling när det kommer till olika EU-ärenden har man inte

levt upp till sin påstådda hållning. Vi vill att regeringen agerar för att EU ska ta stor hänsyn till nationell särart och prägel sett till ungdomspolitiken.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse.

Följdmotionerna

2020/21:3932 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att komplettera handlingsplanen Till det fria ordets försvar med en del om civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om hur det administrativa regelverket för ungas organisering kan förenklas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en försöksverksamhet, i en eller flera kommuner, med sänkt rösträttsålder till 16 år vid val till kommunfullmäktige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att utöka det ungdomspolitiska rådets mandat och ge det en mer strategisk roll i utvärderingen av de ungdomspolitiska målen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur man tillsammans med Riksidrottsförbundet kan arbeta för att sänka medlemsavgifter och andra kostnader förknippade med idrottandet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomspolitiken inte ska utnyttjas som ett instrument för att premiera och styra ungdomars engagemang mot subjektivt utvalda politiska frågor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska agera för en bredare representation av ungdomsorganisationer när Sverige ska representeras i ungdomspolitiska sammanhang, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska vidta åtgärder för att öka kunskapen i samhället om och motverka den svenskfientlighet som drabbar barn och unga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om likvärdighetsbidraget och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en strategi för att öka andelen högpresterande elever och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en strategi för hur genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier ska sänkas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även förskolan ska utgöra en målgrupp för Skapande skola och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten för fastighetsägare att motverka trångboddhet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda fler möjligheter för finansiering av bostadsköp och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en bolånemodell för unga och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda fler möjligheter till boende för unga och personer över 64 års ålder och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur kommuner där det finns universitet eller högskolor, tillsammans med lärosätena ska planera för att studentbostäder finns tillgängliga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör redovisa och adressera problemet med den förda migrationspolitikens påverkan på bostadsbristen hos ungdomar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att öka ungdomars inflytande över gemensamma offentliga miljöer och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att undersöka specifikt ungas arbetsmiljö och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jobba aktivt i skolan kring de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler barn och unga ska ha möjligheter till fritidsaktiviteter och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomspolitiken är en nationell angelägenhet och att Sverige ska agera för att nationell särart och prägel sett till ungdomspolitiken ska tas stor hänsyn till i EU-sammanhang och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för minskad psykisk ohälsa hos unga och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungas situation på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bosparande och startlån och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att förebygga brottslighet hos unga och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialsekreterares kompetens och ansvar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetens vid Statens institutionsstyrelse (Sis) och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om evidensbaserade antimobbingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att informera om den våldsbejakande islamismens brott och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:230 av Staffan Eklöf (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en statlig fond bör inrättas från vilken barnfamiljer kan söka pengar till en semestervecka på landet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:968 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera konsekvenserna av att kravet på medlemsavgift vid ansökan om bidrag från myndigheten MUCF har tagits bort och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1308 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över Skapande skolas effekter och målsättning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra en kulturgaranti efter norsk modell i enlighet med vad som beskrivs i motionen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1611 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa regelbundna undersökningar gällande ungas möjlighet att själva välja partner och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2001 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheterna att lagreglera kulturskolan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2002 av Linus Sköld och Ida Karkiainen (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att vidta åtgärder för ett mer jämlikt deltagande i förenings- och idrottsliv för alla barn och unga och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2080 av Elin Gustafsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över hur en nationell reglering kan säkerställa barns tillgång till kulturskola i varje kommun och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2143 av Per-Arne Håkansson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över förutsättningarna för kulturskolornas fortsatta utvecklingsmöjligheter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2696 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbilda nätvandrare för att stötta unga på internet och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för att utreda näthat och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2740 av Arin Karapet (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av gällande regelverk om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer för att motverka fusk och för att säkerställa att utbetalda bidrag används ändamålsenligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på medlemsavgift för att motverka fusk med statliga bidrag till barn- och ungdomsorganisationer från MUCF, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2743 av Cecilie Tenfjord Toftby (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för ett samarbete på EU-nivå för att motverka trakasserier på nätet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3072 av Saila Quicklund (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till riktade utbildningsinsatser mot idrottande ungdomar om riskerna med kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3085 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för att motverka nätmobbning av unga och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3143 av Roland Utbult m.fl. (KD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Skapande skola och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kulturskolan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3177 av Per Lodenius m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Skapande skola och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd för ett bättre umgängesklimat för unga på internet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3336 av Lotta Finstorp m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera barns och ungas rätt till kultur och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3471 av Karin Enström m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av utökad information om samt opinionsbildning och annat förebyggande arbete mot att unga blir gifta mot sin vilja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa psykiatrisk kompetens och användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom Statens institutionsstyrelse (Sis) och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3638 av Anna Sibinska m.fl. (MP):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att öka möjligheterna för barn och unga att utveckla sitt eget skapande och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lagstadgad kulturskola och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kultur i skolan och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Civilutskottets yttrande 2020/21:CU5y

Ungdomspolitisk skrivelse

Till kulturutskottet

Kulturutskottet beslutade den 13 april 2021 att ge bl.a. civilutskottet tillfälle att senast den 18 maj 2021 yttra sig över regeringens skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar dessa berör civilutskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över skrivelsen till frågor om ungdomars boende samt, när det gäller följdmotioner, till motion 2020/21:3942 (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13.

Utifrån de utgångspunkter som civilutskottet har att beakta anser civilutskottet att kulturutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I de delar av skrivelsen som berör civilutskottets beredningsområde redogör regeringen bl.a. för de utmaningar och hinder som finns för ungdomars etablering på bostadsmarknaden. Unga möter problemen på bostadsmarknaden i större utsträckning än många andra grupper. Utmaningarna består bl.a. i att det är ett underskott på bostäder för unga på de lokala bostadsmarknaderna som främst beror på att det generellt finns för lite bostäder, men också att de bostäder som finns att tillgå är för stora eller för dyra för ungdomar. Många unga är dessutom hänvisade till den dyrare andrahandsmarknaden och har en osäker bostadssituation som andrahands- eller inneboende, i ett tidsbegränsat hyresförhållande eller utan skrivet kontrakt. Regeringens bedömning är att det behövs ett fortsatt arbete för att motverka de utmaningar som finns inom bostadsområdet.

I skrivelsen presenterar regeringen ett handlingsprogram för 2021–2024 med insatser som syftar till att skapa förutsättningar för att uppnå det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Syftet med handlingsprogrammet är att bidra till uppfyllandet av det ungdomspolitiska målet. I handlingsprogrammet redogörs bl.a. för insatser som genomförs för att förbättra ungdomars situation på bostadsmarknaden. Bland dessa insatser kan nämnas det statliga investeringsstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande, arbetet med att motverka vräkning av barnfamiljer, utredningen om förstagångsköpare på bostadsmarknaden, utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd, utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning och ett uppdrag till länsstyrelserna att stödja kommunerna i deras arbete med att motverka vräkningar av barnfamiljer.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) anförs att regeringen bör utreda möjligheterna för fastighetsägare att motverka trångboddhet (yrkande 8). I yrkande 11 föreslås att regeringen bör utreda möjligheter till boende för unga och personer över 64 års ålder. I yrkande 12 föreslås att regeringen bör utreda hur kommuner där det finns universitet eller högskolor, tillsammans med lärosätena ska planera för att studentbostäder finns tillgängliga och i yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör redovisa och adressera problemet med den förda migrationspolitikens påverkan på bostadsbristen hos ungdomar.

Tidigare riksdagsbehandling

I detta avsnitt redogörs kortfattat för utskottets behandling under våren 2021 av liknande förslag som i kommittémotion 2020/21:3942 (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13.

- När det gäller yrkandet om att regeringen bör utreda möjligheterna för fastighetsägare att motverka trångboddhet (yrkande 8) behandlade och avstyrkte utskottet ett snarlikt yrkande¹ i betänkande 2020/21:CU7 Hyresrätt m.m. (s. 40 f.). Utskottet hänvisade då till att det inte finns någon bestämmelse i hyreslagen som hindrar en hyresvärd från att ställa upp villkor i hyreskontraktet om hur många personer som får bo i lägenheten. Riksdagen följde utskottets förslag.
- När det gäller yrkandet om att regeringen bör utreda fler möjligheter till boende för unga och personer över 64 års ålder (yrkande 11) behandlade och avstyrkte utskottet ett snarlikt yrkande² i betänkande 2020/21:CU7 Hyresrätt m.m. (s. 43 f.). Utskottet uttalade då att en möjlighet att hyra ut delar av en bostad separat visserligen skulle kunna bidra till fler bostäder på marknaden, men att det samtidigt är en fråga om prioritering av utredningsinsatser. Som Boverket konstaterat i sin rapport Partiella hyreskontrakt (2017:15) finns det dessutom redan i dag goda möjligheter att hyra ut bostäder i olika kollektiva boendeformer. Utskottet fann därför inte anledning för riksdagen att ta något initiativ med anledning av yrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag.
- När det gäller yrkandet om att regeringen bör utreda hur kommuner där det finns universitet eller högskolor, tillsammans med lärosätena, ska planera för att studentbostäder finns tillgängliga (yrkande 12) behandlade och avstyrkte utskottet ett snarlikt yrkande³ i betänkande 2020/21:CU9 Bostadspolitik (s. 50 f.). Utskottet konstaterade då att det fortfarande råder brist på studentbostäder i flera av landets universitets- och högskoleorter, och utskottet delade motionärernas uppfattning att mer måste göras för att öka utbudet av studentbostäder i landet. Utskottet underströk dock att det vidtas åtgärder som är ägnade att öka byggandet av studentbostäder. Exempelvis har investeringsstödet för hyresrätter och studentbostäder effektiviserats och förbättrats, och Akademiska Hus AB, som sedan 2014 har ett utökat uppdrag att bygga och förvalta student- och forskarbostäder, har högt ställda mål om fortsatt byggnation av studentbostäder på den egna marken fram till 2030. Utskottet avstyrkte därför yrkandet. Riksdagen följde utskottets förslag.
- När det gäller yrkandet att regeringen bör redovisa och adressera problemet med den förda migrationspolitikens påverkan på bostadsbristen hos ungdomar (yrkande 13) behandlade och avstyrkte utskottet ett snarlikt

---

¹ Motion 2020/21:1615 (SD) yrkande 18

² Motion 2020/21:1615 (SD) yrkande 24

³ Motion 2020/21:1615 (SD) yrkande 44

yrkande⁴ i betänkande 2020/21:CU9 Bostadspolitik (s. 58 f.). Utskottet ansåg att det är viktigt att kommunerna har möjlighet att ge vissa grupper förtur i bostadsköerna och att kommunerna genom ägardirektiv kan ställa krav på sina kommunala bostadsaktiebolag om riktade insatser till särskilda grupper, t.ex. nyanlända eller personer som lever under hot. Enligt utskottet bör inte staten införa begränsningar som försvårar för kommunerna att uppfylla sitt bostadsförsörjningsansvar och skapa förutsättningar för alla i kommunen att få tillgång till en bostad. Utskottet avstyrkte därför förslaget om att kommuner inte ska ge förtur till nyanlända. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Civilutskottet begränsar sitt yttrande över skrivelsen till frågor om ungdomars boende samt, när det gäller följdmotioner, till kommittémotion 2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13.

Utskottet delar regeringens bedömning att det behövs ett fortsatt arbete för att motverka de utmaningar som finns inom bostadsområdet. Unga möter problemen på bostadsmarknaden i större utsträckning än många andra grupper. Som regeringen redovisar i skrivelsen beror detta på flera olika faktorer. Bristen på bostäder och låga inkomster för unga gör t.ex. att många bor hemma längre än de skulle vilja.

När man inte kan etablera sig på bostadsmarknaden blir det svårt att starta ett självständigt liv som vuxen. Hur bostadssituationen ser ut kan t.ex. påverka möjligheten att ta ett jobb eller bilda familj. Att förbättra möjligheterna för unga att kunna bo självständigt i ett eget boende är därmed avgörande för att uppnå det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Mot denna bakgrund ser utskottet positivt på att regeringen i skrivelsen samlat redovisar både de utmaningar som finns när det gäller ungdomars boende och de insatser som görs för att främja ungdomars möjligheter till bostad.

Som redogörs för ovan har utskottet så sent som under våren 2021 behandlat liknande förslag som nu har väckts i kommittémotion 2020/21:3942 (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13. Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och anser därmed att kulturutskottet bör avstyrka yrkandena.

---

⁴ Motion 2020/21:1615 (SD) yrkande 9

Stockholm den 6 maj 2021

På civilutskottets vägnar

Emma Hult

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Hult (MP), Larry Söder (KD), Johan Löfstrand (S), Carl-Oskar Bohlin (M), Elin Lundgren (S), Cecilie Tenfjord Toftby (M), Mikael Eskilandersson (SD), Leif Nysmed (S), Ola Johansson (C), Momodou Malcolm Jallow (V), Lars Beckman (M), Roger Hedlund (SD), Sanne Lennström (S), Joakim Järrebring (S), Robert Hannah (L), Angelica Lundberg (SD) och Mikael Damsgaard (M).

Avvikande mening

(SD)

Mikael Eskilander (SD), Roger Hedlund (SD) och Angelica Lundberg (SD) anför:

Bostadsbristen gör det svårt för unga människor att ta klivet in i vuxenlivet och flytta till ett eget boende. En av orsakerna till att det råder bostadsbrist är de senaste årens omfattande migration till Sverige, vilket har lett till en onaturligt hög efterfrågan på bostäder. Det stora mottagandet av migranter har särskilt påverkat ungas möjligheter att hitta en bostad. Ungdomar och unga vuxna efterfrågar i stor utsträckning en hyresrätt, vilket också är den boendeform som nyanlända efterfrågar. Det är dessutom vanligt att kommunalt ägda bostadsbolag öronmärker delar av sitt lägenhetsbestånd till förmån för nyanlända, vilket försvårar för unga personer som är hänvisade till den ordinarie bostadskön att få en hyresrätt i det allmännyttiga hyresbeståndet. Migrationspolitiken påverkar därmed indirekt ungas situation på bostadsmarknaden. Vi vill att regeringen redovisar hur migrationen till Sverige påverkar ungdomars möjligheter att få en bostad samt vad regeringen gör för att komma till rätta med problemet.

Vi tror att det går att göra mycket mer för att underlätta ungdomars situation på bostadsmarknaden. Ett förslag är att utreda alternativa boendeformer för unga i syfte att möjliggöra för boende för unga och för personer över 64 års ålder. Det skulle innebära ett bättre nyttjande av det befintliga bostadsbeståndet samtidigt som det hjälper till att möta bostadsbehoven för dessa grupper.

För att underlätta för studenter som med kort varsel måste hitta en bostad på den studieort där de erbjudits studieplats föreslår vi att regeringen tar initiativ till att utreda om kommuner och lärosäten kan samverka i högre utsträckning för att tillgodose behovet av studentbostäder på orten.

Vidare föreslår vi att fastighetsägares möjlighet att motverka trångboddhet utreds. Trångboddhet leder till problem både för fastighetsägaren och de boende. Barn och ungdomar som bor i ett trångbott hushåll kan t.ex. ha svårt att finna en plats i hemmet där de kan få studiero.

Mot denna bakgrund anser vi att kulturutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3942 (SD) yrkandena 8, 11, 12 och 13.

BILAGA 3

Socialutskottets yttrande 2020/21:SoU7y

Ungdomspolitisk skrivelse

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har beslutat att ge bl.a. socialutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar de berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialutskottet överlämnar, under förutsättning av kulturutskottets medgivande, motion 2020/21:3480 (KD) yrkande 13.

Socialutskottet har beslutat sig att yttra sig över de delar av skrivelsen som rör utskottets beredningsområde och över kommittémotionerna 2020/21:3950 yrkandena 1–2 och 6–8 och 2020/21:3480 (KD) yrkande 13.

Socialutskottet anser att kulturutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

I yttrandet finns en avvikande mening (SD, KD).

Utskottets överväganden

Gällande rätt

Insatserna inom socialtjänsten ska enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (SoL) vara av god kvalitet, och för att utföra uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. I förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen anges att Socialstyrelsen genom kunskapsstöd och föreskrifter ska bidra till att socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet.

Skrivelsen

Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor redovisas i fråga om hälsa, utbildning, arbete, brottslighet och utsatthet för brott, boende, fritid, idrottande och kulturutövande. Regeringen presenterar i skrivelsen även ett handlingsprogram med insatser som ska bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls. Skrivelsen lyfter även prioriterade områden för att främja utvecklingen mot målet: Den psykiska hälsan bland unga ska öka m.m. Skrivelsen innehåller också en genomgång av det internationella samarbetet inom ungdomspolitiken.

Insatser för att förbättra barns och ungdomars psykiska och fysiska hälsa

Prioritering: Den psykiska hälsan bland unga ska öka

Regeringen anför att ungdomars hälsovanor har utvecklats i en positiv riktning under 2000-talet. Ungdomars användning och missbruk av alkohol har minskat och trenden är densamma för användningen av tobak, där minskningen är betydande. Cannabisbruket har dock ökat något bland unga (16–29 år) i Sverige. Ungdomars matvanor har också förbättrats under 2000-talet, men samtidigt har inga förändringar skett när det gäller fysisk aktivitet och stillasittande fritid. Fetman har ökat i alla åldersgrupper. Utvecklingen skiljer sig emellertid åt mellan olika grupper i samhället och för ytterligare förbättringar av folkhälsan behöver hälsan bli bättre särskilt för dem som har sämst hälsa. Bland de yngre (16–29 år) är hälsan överlag bättre än i övriga åldersgrupper, men den självskattade psykiska ohälsan är hög. Andelen med stress, ångslan, oro eller ångest och med nedsatt psykiskt välbefinnande är högst i denna åldersgrupp och ökade under 2006–2018. Bland elever i åldrarna 11, 13 och 15 år uppgav fler flickor än pojkar att de upplevt psykosomatiska besvär under 2018. Mot bakgrund av den försämrade psykiska hälsan bland

ungdomar bedömer regeringen att insatser behövs för att främja ungdomars psykiska hälsa. Covid-19-pandemin kan innebära ökad risk för psykisk ohälsa bland barn och ungdomar som är i behov av särskilt stöd, de som lever i familjer med socioekonomiska eller andra utmaningar och de grupper av unga som omfattas av skolans kompensatoriska uppdrag.

Insatser för att förbättra barn och ungas psykiska hälsa

Satsning för att stärka den psykiska hälsan, psykiatrin och suicidpreventionen
Regeringen framhåller en förstärkt satsning för att stärka den psykiska hälsan, psykiatrin och suicidpreventionen för 2021 på ca 1,2 miljarder kronor. Med tidigare aviserade anslag innefattar satsningen drygt 2 miljarder kronor 2021. Motsvarande belopp beräknas till 2 miljarder kronor för 2022. Barn och unga är en särskilt viktig målgrupp i satsningen.

Kortare köer till barn- och ungdomspsykiatrin

Regeringen framhåller vidare åtgärder för att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin (bup) och korta ned köerna. Regeringen har aviserat att psykiatrin ska stärkas och att ett mål om en köfri barn- och ungdomspsykiatri ska slås fast. För att kunna nå detta mål avser regeringen att fortsätta att prioritera insatser som syftar till att bup ges möjlighet att använda sina resurser till barn och unga i behov av specialiserade insatser från psykiatrin.

En sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Regeringen poängterar att utredningen En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (dir. 2019:93) har i uppdrag att utreda förutsättningarna för en sammanhållen och resurseffektiv god och nära vård för barn och unga. Utredningen ska föreslå hur en sådan reform ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Ett syfte med uppdraget är att avlasta den specialiserade bup genom insatser inom den nära vården för barn och unga som lider av psykisk ohälsa. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 oktober 2021. Se vidare nedan under avsnittet kompletterande information om utredningens betänkande SOU 2021:34 En sammanhållen god och nära vård för barn och unga.

Ökade resurser till det civila samhället

Regeringen betonar att anslagen till det civila samhällets organisationer har ökats i syfte att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid. Regeringen noterar att Folkhälsomyndigheten sedan 2017 fördelar medel till det civila samhällets organisationer för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid. För 2021 fördelas ca 65 miljoner kronor till organisationernas arbete med psykisk hälsa och suicidprevention. Barn och unga är en viktig målgrupp.

Förbättringar för barn inom den psykiatriska tvångsvården

Regeringen framhåller åtgärder för att förbättra den psykiatriska heldygnsvården och tvångsvården för barn och unga. Regeringen har gett i uppdrag åt Socialstyrelsen att stimulera och stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant och aktuell kunskap samt ändamålsenliga kunskapsstöd, metoder och arbetssätt till hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar med barn i den psykiatriska heldygnsvården, inklusive den psykiatriska tvångsvården.

Utvecklingsinsatser för att stärka förutsättningarna för placerade barn och unga

Placerade barn och unga är enligt regeringen en särskilt utsatt grupp vad gäller hälsoproblem, och har ett större behov av hälso- och sjukvård än andra jämnåriga. Det gäller såväl fysisk som psykisk hälsa samt tandhälsa. Därför har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra utvecklingsinsatser för att långsiktigt stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga får tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och en obruten skolgång. Särskilt fokus i uppdraget ska ligga på psykiatrisk och psykologisk vård. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 april 2024.

Suicidpreventionen på lokal och regional nivå förstärks

Regeringen framhåller att enligt överenskommelsen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2021–2022 fördelas 200 miljoner kronor till kommuner och regioner för att stärka det suicidpreventiva arbetet. Ungdomar är en viktig målgrupp.

Ny strategi för psykisk hälsa och suicidprevention

Regeringen poängterar Socialstyrelsens och Folkhälsomyndighetens uppdrag att, tillsammans med cirka 22 andra myndigheter, inkomma med underlag till en ny nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Syftet med uppdraget är att ge regeringen underlag och skapa förutsättningar för att utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Barn och unga är en särskilt viktig målgrupp i arbetet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2023.

Insatser för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid ska utvärderas

Regeringen redovisar Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) uppdrag att utvärdera insatser för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga. SBU ska bl.a. se över det vetenskapliga underlaget vad gäller strukturerade manualbaserade interventioner (program) för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga i åldern 2–18 år.

Kartläggning av ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa

Regeringen framhåller Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors (MUCF) uppdrag att, i nära samverkan med Folkhälsomyndigheten, kartlägga ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa. Arbetet ska slutredovisas senast den 1 juni 2023.

Insatser för att förbättra ungas hälsa

Åtgärder för att stärka det förebyggande arbetet

Regeringen har i regleringsbrevet för 2020 (S2019/05315) gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom området. Socialstyrelsen ska bl.a. vidta åtgärder för att stärka samverkan mellan socialtjänst, polis och andra relevanta aktörer i det brottsförebyggande arbetet. Uppdraget ska bl.a. säkerställa att placerade barn och unga får en god, trygg och säker vård samt säkerställa att den sociala barn- och ungdomsvårdens arbete med särskilt utsatta grupper av barn och unga stärks, inte minst i särskilt utsatta och prioriterade områden. En slutredovisning ska lämnas till regeringen senast den 31 mars 2023.

Insatser som främjar brottsförebyggande arbete och ungdomars trygghet

Statens institutionsstyrelse förstärks

För att Statens institutionsstyrelse (Sis) långsiktigt ska kunna fullfölja arbetet med att bygga ut kapaciteten, kvaliteten och säkerheten i verksamheten anser regeringen att ett tillskott till Sis behövs. Sis behöver säkerställa en trygg, säker och ändamålsenlig vård- och behandlingsmiljö samt en bra arbetsmiljö för sina medarbetare. Sis förstärks därför med 110 miljoner kronor 2021 och därefter med 100 miljoner kronor årligen.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om åtgärder för minskad psykisk ohälsa hos unga. Motionärerna framhåller bl.a. att det behövs en sammanhållen barn- och ungdomsvård. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om suicidprevention. Det anförs att handlingsplaner för självmordsprevention måste införas. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om socialsekreterares kompetens och ansvar. Motionärerna framhåller vikten av att identifiera och genomföra insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om placerade barn och unga. Motionärerna anser att förutsättningarna och villkoren för familjehem och jourhem bör förbättras och frågan om hur man undviker omplacering av barn bör ses över. I yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om kompetens vid Sis. Det framhålls att psykiatrisk kompetens och användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom Sis bör säkerställas. Ett

liknande yrkande finns i kommittémotion 2020/21:3480 av Michael Anefur m.fl. (KD) yrkande 13.

Kompletterande information

Att arbeta evidensbaserat – Ett stöd för praktiskt arbete m.m.

Socialstyrelsen gav i december 2020 ut publikationen Att arbeta evidensbaserat – Ett stöd för praktiskt arbete (2020-10-6930). I den lyfter Socialstyrelsen fram att myndigheten under många år arbetat för att stödja en evidensbaserad praktik (EBP) inom socialtjänsten. Stödet är främst avsett för professionella inom socialtjänsten som vill använda bästa tillgängliga kunskap i klientarbetet, men också för dem som arbetar med att utveckla EBP i sin verksamhet. I stödet beskrivs hur EBP kan användas i det praktiska arbetet med klienten. Tillvägagångssättet beskrivs steg för steg och åskådliggörs med konkreta exempel. Socialstyrelsen driver också den nationella webbplatsen kunskapsguiden.se, där kvalitetssäkrad kunskap samlas från Socialstyrelsen, andra myndigheter och aktörer inom bl.a. områdena barn och unga, verksamhetsutveckling samt arbetsmetoder och perspektiv.

Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag

Utredningen Framtidens socialtjänst överlämnade sitt betänkande Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) i augusti 2020. En av utredningens utgångspunkter har varit att få till stånd långsiktiga förändringar som påverkar både människor och kommuner positivt och ger förutsättningar för en hållbar socialtjänst. Utredningen föreslår bl.a. att socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv, att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett förslag på hur myndigheten kan utveckla stödet till kommuner för systematisk uppföljning, som en del i arbetet med att säkerställa och utveckla kvaliteten i verksamheten, samt att det införs krav på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet (s. 49 f.). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Budgetpropositionen för 2021

I budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 9 s. 165) anför regeringen bl.a. att kartläggningar inom området kunskapsstyrning visar att det fortfarande saknas kunskap om t.ex. evidensbaserade metoder inom socialtjänsten. Regeringen anser därför att fortsatt kunskapsutveckling inom området är angeläget. Socialtjänsten omfattar många verksamheter och det är centralt att de kunskapsstöd som tas fram möter de många olika behov som finns i verksamheterna samt att kunskapsstöden är samstämda. Regeringen anser att det är viktigt att samarbeten inom Rådet för styrning med kunskap, Huvudmannagruppen samt Partnerskapet för kunskapsstyrning inom

socialtjänsten fortsätter att utvecklas för att kunna uppfylla målen med den statliga styrningen med kunskap.

En sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Betänkandet Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga SOU 2021:34 överlämnades till regeringen den 4 maj 2021. I betänkandet läggs det fram förslag bl.a. om en sammanhållen barn- och ungdomsvård och ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och ungdomar 0–20 år, stärkt samverkan mellan primärvård och elevhälsa, förbättrat stöd med samordning av vårdinsatser samt mer ändamålsenligt stöd vid psykisk ohälsa av olika grad. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om psykisk hälsa bland barn och unga

Motionsyrkanden om insatser för barn och ungdomar med psykisk ohälsa behandlades senast av socialutskottet i betänkande 2020/21:SoU13 Frågor om psykisk hälsa. Motionsyrkandena avstyrktes.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2020/21:88).

Motionsyrkanden om suicidprevention

Motionsyrkanden om en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention och suicidpreventivt program för unga behandlades senast av utskottet i betänkande 2020/21:SoU15 Folkhälsofrågor. Motionsyrkandena avstyrktes.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2020/21:79).

Motionsyrkanden om socialsekreterares kompetens

Motionsyrkanden om kompetens och kvalitet behandlades av socialutskottet i betänkande 2019/20:SoU9 Socialtjänst- och barnfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2019/20:309).

Motionsyrkanden om placerade barn och unga

Motionsyrkanden om omplacering av barn samt om villkor för familjehem och jourhem behandlades senast av utskottet i betänkande 2020/21:SoU19 Frågor om placerade barn och unga. Utskottet föreslog tio tillkännagivanden till regeringen, bl.a. om att en översyn bör göras av familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering kan undvikas. Utskottet avstyrkte motionsyrkanden om villkor för familjehem och jourhem.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag i fråga om nio tillkännagivanden, bl.a. en översyn av familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering kan undvikas. Övriga

motionsyrkanden, bl.a. om villkor för familjehem och jourhem, avlogs (rskr. 2020/21:187).

Utskottsinitiativ med ett förslag till tillkännagivande om kompetens vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem, Sis

Utskottet beslutade den 18 mars 2021 om ett utskottsinitiativ om att regeringen senast den 1 augusti 2021 ska återkomma till riksdagen med en skrivelse om Sis särskilda ungdomshem (bet. 2020/21:SoU33).

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2020/21:236).

Utskottets ställningstagande

Socialutskottet välkomnar skrivelsen som ger en samlad bild av regeringens insatser för att stärka ungas livsvillkor. Socialutskottet ser positivt på prioriteringen att den psykiska hälsan bland unga ska öka samt insatserna för att förbättra barns och ungdomars psykiska och fysiska hälsa. Prioriteringen och insatserna är enligt utskottet viktiga mot bakgrund av att den psykiska hälsan bland ungdomar har försämrats och att covid-19-pandemin kan innebära ökad risk för psykisk ohälsa bland barn och ungdomar som är i behov av särskilt stöd och bland de som lever i familjer med socioekonomiska eller andra utmaningar.

Socialutskottet har nyligen behandlat motionsyrkanden om åtgärder för minskad psykisk ohälsa hos unga. Socialutskottet noterade bl.a. Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens uppdrag med en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention, och insatserna på området psykisk hälsa, samt utredningsuppdraget om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga (S 2019:05, dir. 2019:93). Utskottet ansåg inte att någon åtgärd behövdes med anledning av motionsyrkandena, som avstyrktes (bet. 2020/21:SoU13, prot. 2020/21:88). Utredningen lämnade den 4 maj 2021 betänkandet SOU 2021:34 med förslag bl.a. om en sammanhållen barn- och ungdomsvård och ett mer ändamålsenligt stöd vid psykisk ohälsa av olika grad. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser att resultatet av beredningen bör avvaktas och föreslår att kulturutskottet avstyrker motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 1.

Vidare har socialutskottet nyligen behandlat motionsyrkanden om suicidprevention. Socialutskottet uppmärksammade uppdraget om den kommande strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention, verksamhets- och projektbidrag till ideella organisationer samt Socialstyrelsens uppdrag att ta fram och sprida kunskap som kan stödja hälso- och sjukvården. Socialutskottet ansåg mot bakgrund av pågående arbete att riksdagen inte behövde ta något initiativ i frågan. Motionsyrkandena avstyrktes (bet. 2020/21:SoU15, prot. 2020/21:79). Socialutskottet vidhåller sin uppfattning och anser att kulturutskottet bör avstyrka motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 2.

När det gäller motionsyrkandet om socialsekreterares kompetens och ansvar vill socialutskottet peka på de föreskrifter och allmänna råd om

personalens kompetens som redovisats ovan. Den statliga kunskapsstyrningen syftar till att bidra till att socialtjänst bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Socialutskottet vill understryka vikten av att socialtjänsten bedrivs på ett sådant sätt. Socialutskottet anser att fortsatt kunskapsutveckling inom området är angelägen. I sammanhanget noterar socialutskottet att det i betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) lämnas förslag om en kompetens- och kunskapsbaserad socialtjänst. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Socialutskottet anser inte att det finns anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan och föreslår att kulturutskottet avstyrker motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 6.

Socialutskottet har vidare under det innevarande riksmötet behandlat motionsyrkanden om bl.a. omplacering av barn samt villkor för familjehem och jourhem (bet. 2020/21:SoU19). Socialutskottet ansåg att regeringen på olika sätt bör stärka placerade barns rättigheter och föreslog tio tillkännagivanden till regeringen, bl.a. om en översyn av familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering kan undvikas. I fråga om motionsyrkanden om villkor för familjehem och jourhem hänvisade socialutskottet till socialtjänstlagens bestämmelser om utbildning och SKR:s rekommendationer om familjehem och avstyrkte dem. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag i fråga om bl.a. tillkännagivande om en översyn om familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott som resulterar i omplacering kan undvikas. Motionsyrkandena om bl.a. villkor för familjehem och jourhem avslogs (rskr. 2020/21:187). Med hänvisning till att frågorna således nyligen varit föremål för riksdagsbehandling anser socialutskottet inte att det finns anledning för riksdagen att nu ta initiativ i frågorna. Kulturutskottet bör därför avstyrka motion 2020/21:3950 (KD) yrkande 7.

När det slutligen gäller motionsyrkandena om kompetens vid Sis vill socialutskottet peka på att utskottet nyligen beslutade om ett utskottsinitiativ med förslag till tillkännagivande om att regeringen senast den 1 augusti 2021 ska återkomma till riksdagen med en skrivelse om Sis särskilda ungdomshem. Socialutskottet uttalade att det under en längre tid följt utvecklingen inom Sis med anledning av rapporter om våld och hot mot placerade unga m.m. Utskottet ansåg att situationen är mycket bekymmersam och att väsentliga förändringar behövs, bl.a. en förstärkning av personalens kompetens. Det kan enligt utskottet handla om en höjning av grundkompetensen men även om att säkerställa att det finns flera olika kompetenser representerade inom Sis. Riksdagen följde utskottet (bet. 2020/21:SoU33, rskr. 2020/21:236). Något ytterligare initiativ från riksdagen behövs därför inte i nuläget. Kulturutskottet bör därför avstyrka motionerna 2020/21:3950 (KD) yrkande 8 och 2020/21:3480 (KD) yrkande 13.

Stockholm den 18 maj 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Mikael Dahlgvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Christina Östberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Pia Steensland (KD) och Clara Aranda (SD).

Avvikande mening

Ungdomspolitisk skrivelse (SD, KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Christina Östberg (SD), Pia Steensland (KD) och Clara Aranda (SD) anför:

Det är oroande att andelen unga som upplever stress, ångslan, oro eller ångest med nedsatt psykiskt välbefinnande ökade mellan 2006–2018. Forskning visar att unga under pandemin mår sämre och särskilt utsatta är flickor som haft distansundervisning. Vi instämmer därför i det som regeringen slår fast att ett prioriterat område för att främja utvecklingen är att den psykiska hälsan bland unga ska öka.

För att förbättra den psykiska hälsan vill vi ha en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård. Det måste också bli en bättre övergång från barn- och ungdomspsykiatri (bup) till vuxenpsykiatri. Regeringen bör se över detta.

När det gäller suicidprevention anser vi att regeringen måste ta initiativ till handlingsplaner för självmordsprevention, att det bör tillsättas en ”haverikommission” när en ung person har begått självmord, att anmälningsplikt vid självmord bör återinföras och att psykiatriambulanser ska användas vid larm om självmord. Det är glädjande att regeringen har avsatt medel för psykiatriambulanser. Vi anser även att regeringen bör låta göra en utvärdering av ett skolbaserat suicidpreventionsprogram.

Vi anser att det är viktigt att regeringen ser till att socialsekreterarens kompetens och ansvar stärks. Insatser som syftar till att stärka kvaliteten inom den sociala barn- och ungdomsvården bör identifieras och genomföras. Ett nationellt kunskapscentrum för den sociala barn- och ungdomsvården bör även inrättas.

Vidare är det viktigt att regeringen stärker kommunernas ansvar för barn som har omhändertagits och drabbats av vanvård. Förutsättningarna och villkoren för familjehem och jourhem bör förbättras. Även frågan om hur man undviker sammanbrott som resulterar i omplacering av barn bör utredas.

Regeringen bör också säkerställa psykiatrisk kompetens och användandet av evidensbaserade behandlingsmetoder inom Statens institutionsstyrelse.

Vi anser att kulturutskottet bör tillstyrka motionerna 2020/21:3480 (KD) yrkande 13 och 2020/21:3950 (KD) yrkandena 1–2 och 6–8.

BILAGA 4

Utbildningsutskottets yttrande 2020/21:UbU6y

Ungdomspolitisk skrivelse

Till kulturutskottet

Kulturutskottet beslutade den 13 april 2021 att ge civil-, social- och utbildningsutskotten tillfälle att yttra sig, senast den 18 maj 2021, över skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse samt följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till de utbildningsfrågor som redogörs för i skrivelsen och motionerna 2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkandena 4–6 och 16 samt 2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 9.

Utbildningsutskottet föreslår att kulturutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (SD, KD) och ett särskilt yttrande (M).

Utskottets överväganden

Bakgrund

Regeringen överlämnade skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse till riksdagen den 18 mars 2021.

Kulturutskottet beslutade den 13 april 2021 att ge civil-, social- och utbildningsutskotten tillfälle att yttra sig, senast den 18 maj 2021, över skrivelse 2020/21:105 Ungdomspolitisk skrivelse samt följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Det har kommit in tre följdmotioner med anledning av skrivelsen, med fyra yrkanden i kommittémotion 2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) och ett yrkande i kommittémotion 2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD), som faller inom utbildningsutskottets beredningsområde.

Skrivelsen

Övergripande innehåll

Regeringen lämnar i skrivelsen en redovisning av utvecklingen mot det ungdomspolitiska målet att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Målet för den nuvarande ungdomspolitiken lades fast i propositionen Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:345).

Utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor redovisas med avseende på bl.a. utbildning. Regeringen framhåller att behörighetsgraden till gymnasieskolans yrkesprogram successivt har ökat, att nästan alla ungdomar börjar i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan samt att det finns en positiv trend med i huvudsak höjda kunskapsresultat i gymnasieskolan. Samtidigt framhåller regeringen att det emellertid i flera avseenden kvarstår utmaningar för såväl grundskolan som gymnasieskolan.

I skrivelsen presenteras även ett handlingsprogram med insatser och prioriterade områden som ska bidra till att det ungdomspolitiska målet uppfylls. Skrivelsen innehåller också en genomgång av det internationella samarbetet inom ungdomspolitiken.

Nedan följer en sammanfattning av handlingsplanen och det internationella samarbetet i de delar som faller inom utbildningsutskottets beredningsområde.

Regeringens handlingsprogram 2021–2024

Syfte och åtgärder

I skrivelsen redogörs för regeringens handlingsprogram, som syftar till att bidra till uppfyllandet av det ungdomspolitiska målet och innehåller såväl pågående som planerade insatser som på olika sätt främjar utvecklingen mot målet. I skrivelsen lyfter regeringen fram ett antal åtgärder, bl.a. tillsättandet av utredningen om en mer likvärdig skola (U 2018:05) och utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola (U 2018:01), som har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att främja en likvärdig utbildning och minska segregationen inom såväl grundskola som gymnasieskola. Regeringen redogör även för utredningen om mer tid till undervisning (U 2020:01), som har i uppdrag att föreslå hur elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolans nationella program ska ges bättre förutsättningar. Vidare framhålls utredningen Stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk, Kliva (U 2018:06).

I skrivelsen redogörs även för ett antal utredningar och andra insatser som regeringen har föreslagit i budgetpropositionen för 2021 på utbildningsområdet. Förslaget syftar bl.a. till att främja tillgången till utbildning av hög och likvärdig kvalitet i hela landet. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2020/21:UbU1, rskr. 2020/21:141). Åtgärderna framhålls som direkt gynnande för ungdomar eller riktar sig på annat sätt särskilt till ungdomar.

Inom skolväsendet framhålls bl.a. den fortsatta förstärkningen av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling, en ökning av det statliga stödet till skolor i områden med socioekonomiska utmaningar, en utökning av statsbidragen för läxhjälp och undervisning under skollov samt en delfinansiering av Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) projekt Uppdrag fullföljd utbildning som syftar till att öka andelen ungdomar med fullföljd gymnasieutbildning.

Inom yrkeshögskolan framhålls utbyggnaden av antalet årsplatser och utökat utbud av kurser och kurspaket bl.a. i syfte att möta arbetslivets behov av kompetensutveckling av anställda.

När det gäller universitet och högskolor framhålls bl.a. att dessa byggs ut med fler utbildningsplatser för att främja en god tillgång till högre utbildning i hela landet. Vidare anförs att universitet och högskolor har tillförts medel för en förstärkning av studenthälsan.

En fullständig redogörelse för regeringens beskrivna satsningar på utbildningsområdet finns i skrivelsen.

Internationella och mellanstatliga samarbeten på det ungdomspolitiska området med relevans för utbildningsområdet

Av skrivelsen framgår att regeringen vill verka för att ungdomars kunskaper om, erfarenheter av och egna internationella samarbeten ska stärkas. Därför

bör ungas medverkan i internationellt samarbete främjas, enligt regeringen. Insatser för ungas utbyte inom EU som lyfts fram i skrivelsen är bl.a. Erasmus+ Ung och Aktiv och Erasmus+ Utbildning.

Av skrivelsen framgår vidare att det ungdomspolitiska samarbetet också sker på global nivå inom bl.a. FN och Agenda 2030, där barn och ungas perspektiv betonas särskilt.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3942 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 4 anför motionärerna att de är mycket kritiska till statsbidraget för stärkt likvärdighet och att riktade statsbidrag likt detta är ett sätt att anpassa sig till de allvarliga problem som finns i dagens skola snarare än att lösa dem. Vidare anser motionärerna att det inte i första hand är pengar som behövs för en större måluppfyllelse i skolväsendet utan stramare tyglar, tydligare fokus på kunskaper, skarpare ansvarsutkrävande och ökad statlig styrning.

Motionärerna anför vidare i yrkande 5 att en strategi för att öka andelen högpresterande elever bör införas. Motionärerna anser att det är en allvarlig utveckling att andelen högpresterande elever har minskat och andelen lågpresterande elever har ökat, och menar mot den bakgrunden att rapporter och utvärderingar bör fokusera på utvecklingen på alla betygsnivåer.

I yrkande 6 anføres att svenska högskolestudenter är bland de äldsta i världen och att en strategi bör införas för hur genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier ska sänkas.

I yrkande 16 anføres att det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen. Det är enligt motionärerna av yttersta vikt att den personal som kan komma i kontakt med dessa barn och ungdomar utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som skapar trygghet.

I kommittémotion 2020/21:3950 av Roland Utbult m.fl. (KD) yrkande 9 anføres att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbingsprogram.

Bakgrund, gällande rätt och pågående arbete

Statsbidraget för stärkt likvärdighet

Av skrivelsen framgår att skillnaderna i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar är påtagliga i både grundskolan och gymnasieskolan. Vidare framhålls att det finns tydliga skillnader i resultaten mellan elever med utländsk bakgrund och elever med svensk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. Det är enligt regeringen en situation som understryker betydelsen av skolans kompensatoriska uppdrag.

Mot bakgrund av skillnaderna i kunskapsresultat framhålls att regeringen avser att göra flera insatser för att främja likvärdigheten i skolan, bl.a. en förstärkning av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i skolan som infördes 2018. Bidraget fördelas med hänsyn till elevantal och ett socioekonomiskt index. Statsbidraget kommer fr.o.m. 2021 att uppgå till 6,23 miljarder kronor. Av de 3,5 miljarder kronor som var avsatta 2019 utbetalades 3,47 miljarder kronor (budgetpropositionen för 2021, bilaga till utgiftsområde 25).

Kommunala och fristående huvudmän för förskoleklass och grundskola kan söka bidraget. Statsbidraget ska användas till att utöka pågående insatser eller utföra nya insatser som stärker likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet, som huvudmannen har valt utifrån en analys av lokala förutsättningar och behov.

Statskontoret har haft i uppdrag att utvärdera likvärdighetsbidraget och lämnade sin slutrapport den 20 januari 2021 (2021:2). Statskontorets huvudsakliga slutsats är att likvärdighetsbidraget i stort sett fungerar i enlighet med regeringens intentioner. Statskontoret konstaterar att skolhuvudmännen söker och använder bidraget för att stärka likvärdighet och kunskapsutveckling utifrån sina lokala behov. Vidare bedömer Statskontoret att likvärdighetsbidragets möjligheter till lokala anpassningar ger ett mer effektivt stöd till skolhuvudmännen än att genom detaljstyrda bidrag utforma en lösning som är avsedd att passa alla huvudmän. Statskontoret ser samtidigt att bidragets konstruktion med en mycket bred målgrupp och ett brett användningsområde har medfört att bidraget till viss del har fått karaktären av ett allmänt kvalitets-höjande bidrag.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 uttalat att den tidigare presenterade ambitionen om att de riktade statsbidragen på utbildningsområdet ska bli betydligt färre och enklare kvarstår. Samtidigt kommer det, enligt regeringen, även i fortsättningen att finnas ett behov av att staten riktar väl avvägda statsbidrag till specifika verksamhetsområden med stora utvecklingsbehov.

Insatser för högpresterande elever

Av 3 kap. 2 § skollagen (2010:800) framgår bl.a. att alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Vidare framgår att elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

I juni 2019 beslutade regeringen om ett uppdrag till Skolverket att lämna förslag på hur skolors arbete med elever i grund- och gymnasieskolan som har lätt att nå kunskapskraven kan stärkas och stödjas. Syftet är att högpresterande och särskilt begåvade elever ska få bättre möjligheter att nå längre i sitt

lärande. Uppdraget bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna (Skolverkets regleringsbrev för 2019, regeringens pressmeddelande 2019-06-27).

Skolverket redovisade uppdraget den 1 april 2020 (2019:01132) och föreslog bl.a. att en elev i grundskolan efter beslut av rektorn ska få erbjudas att läsa kurser enligt gymnasieskolans ämnesplaner. Skolverket avser vidare att ta fram utvecklingsinsatser för att stärka och stödja skolors arbete med att ge elever möjlighet att berikas och accelerera i sitt lärande, bl.a. riktat till skolchefer, rektorer och lärare. Skolverket föreslår vidare att det ska regleras att en huvudman, under vissa förutsättningar, får anordna riksrekryterande spetsutbildning från årskurs 7 i grundskolan där eleverna ska erbjudas att läsa gymnasiekurser. Skolverket föreslår även att den riksrekryterande spetsutbildning som i dag bedrivs inom en försöksverksamhet ska bli permanent. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Högskolestudier

Av 4 kap. 1 § högskolelagen (1992:1434) framgår att högskolorna ska ta emot de sökande som uppfyller behörighetskraven för studierna, så långt det kan ske med hänsyn till kvalitetskravet i 1 kap. 4 § första stycket samma lag. Av 4 kap. 2 § högskolelagen framgår att den högskola som anordnar en utbildning avgör vilka behörighetsvillkor som ska gälla för att bli antagen till utbildningen, om inte annat följer av föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Enligt 3 kap. 2 § studiestödslagen (1999:1395) får studiemedel lämnas till studerande vid de läroanstalter och utbildningar som bestäms av regeringen eller av den myndighet som regeringen bestämmer. Av 3 § framgår att studiemedel får lämnas längst t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Lagen anger ingen nedre åldersgräns för att få studiemedel.

Av skrivelsen framgår att antalet högskolenybjörjare, dvs. studenter som för första gången registreras vid högskoleutbildning i Sverige, var 1,5 procent fler än föregående läsår, 2017/18. Läsåret 2018/19 var medianåldern för samtliga högskolenybjörjare, inklusive inresande studenter, 22,2 år för kvinnor och 22,3 år för män. I budgetpropositionen för 2021 angavs vidare att medianåldern ökat med 0,7 år för kvinnor och 0,4 år för män jämfört med läsåret 2009/10.

I budgetpropositionen för 2021 framhöll regeringen att utbyggnaden av högskolan fortsätter och att regeringen särskilt prioriterar att bygga ut utbildningar för verksamhetsområden där det råder stor brist på personal med rätt kompetens och där det krävs investeringar för att klara samhällets kompetensbehov. I propositionen framhålls att vårdutbildningar, förskolläraryt utbildningen och lärarutbildningarna, ingenjörsutbildningar, utbildningar av vikt för samhällsbyggnaden samt läkarutbildningarna har byggts ut. Regeringen framhåller även att satsningarna syftar till att öka möjligheterna till omställning.

Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Gällande rätt

Av 1 kap. 4 § skollagen framgår att syftet med utbildningen inom skolväsendet bl.a. är att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Av 1 kap. 5 § skollagen framgår vissa grundläggande bestämmelser om hur utbildningen ska utformas. Bland annat anges att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

I 1 kap. 8 § skollagen hänvisas till gällande bestämmelser i diskrimineringslagen (2008:567) om att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet.

Enligt 1 kap. 11 § skollagen ska det för varje skolform och för fritidshemmet gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen. Läroplanen ska bl.a. ange utbildningens värdegrund och uppdrag.

Förändrade läroplaner

I april 2018 beslutade regeringen om ett förtydligande av skolans jämställdhetsuppdrag i läroplanerna för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplansändringarna innebär bl.a. att utbildningen och undervisningen ska organiseras och genomföras så att barn och elever möts oavsett könstillhörighet samt att skolan har ett ansvar att motverka könsmönster som kan begränsa elevernas lärande, val och utveckling. Ändringarna i läroplanerna trädde i kraft den 1 juli 2018.

För att förbättra kvaliteten och stärka likvärdigheten i undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer har regeringen beslutat om läroplansändringar inom det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad. Förändringarna innebär bl.a. att området ska omfatta kunskaper om maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Förändringarna omfattar grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan samt vuxenutbildningen och ska tillämpas från höstterminen 2022. Beslutet bygger delvis på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna (regeringens pressmeddelande 2021-02-04).

Ytterligare insatser

Regeringen har framhållit att arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck måste ske brett i samhället. Regeringen beslutade därför inför 2021 om uppdrag till ett antal myndigheter, bl.a. inom skolväsendet. Ett flertal av uppdragen ska fokusera på att stoppa hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning (regeringens pressmeddelande 2020-12-22).

Av Skolverkets regleringsbrev för 2021 (U2020/06608 (delvis) m.fl.) framgår att Skolverket har fått i uppdrag att stärka det systematiska arbetet mot

hedersrelaterat våld och förtryck inom skolväsendet genom kunskaphöjande insatser och stöd för olika personalgrupper inom skolan och förskolan. Arbetet ska ta sin utgångspunkt i Skolverkets förslag till ändringar i läroplaner avseende kunskapsområdet sex och samlevnad (U2019/02204) och särskilt beakta elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande uppdrag samt bl.a. omfatta ökad upptäckt av utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck.

Barnafrid vid Linköpings universitet har fått ett förnyat uppdrag att genomföra utbildningsinsatser för landets barnahusverksamheter om hedersrelaterat våld och förtryck. Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att fortsätta arbeta med att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor (regeringens pressmeddelande 2020-12-22).

Regeringen har även beslutat att bevilja Sveriges Kommuner och Regioner medel för att bl.a. förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringen framhåller i pressmeddelandet att kompetensen om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive tillgång till verkningsfulla arbetssätt, ska öka hos berörda yrkesgrupper. Beslutet bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna (regeringens pressmeddelande 2021-02-12).

Regeringen beslutade i februari 2020 att Skolverket och Socialstyrelsen inom ramen för uppdraget att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga dessutom ska rikta särskilda insatser mot dels riskgrupper bland barn och unga i socialt utsatta områden, dels barn och unga som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck (U2020/00363/S). Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 juni 2023.

Regeringskansliet tillsatte i februari 2020 en utredare för att biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram ett förslag till en nationell plan för skolans arbete med trygghet och studiero och lämna förslag som säkerställer ett fungerande regelverk om trygghet och studiero i skolan (U2020/00707/S). Utredaren skulle bl.a. kartlägga och analysera de olika delarna i skolans arbete med trygghet och studiero och i det arbetet särskilt beakta frågor om elevers utsatthet för sexuella trakasserier och våld och hot, bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck. Utredaren skulle vidare identifiera behov av kompetensutveckling eller annat utvecklingsarbete för lärare och andra personalgrupper i skolan. Uppdraget bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna (regeringens pressmeddelande 2020-02-26) och redovisades i december 2020. Utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Evidensbaserade antimobbningsprogram

Gällande rätt

Enligt 1 kap. 5 § skollagen ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling i skolan regleras i skollagen och diskrimineringslagen (2008:567). Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering och 6 kap. skollagen har till ändamål att motverka kränkande behandling. Båda lagarna ställer krav på att skolor bedriver ett målinriktat arbete för att dels främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter, dels förebygga och förhindra trakasserier och kränkande behandling. Skolinspektionen och Diskrimineringsombudsmannen (DO) har ett delat ansvar för tillsynen av att man inom skolan följer de regler som handlar om att barn och elever inte ska utsättas för diskriminering eller andra kränkningar. Skolinspektionen har tillsyn över frågor om kränkande behandling och kraven på aktiva åtgärder enligt 6 kap. skollagen inom det skollagsreglerade området.

I 6 kap. 3 § skollagen definieras kränkande behandling som ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Av 6 kap. 6 § skollagen följer att huvudmannen ska se till att det inom varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Hur det ska ske framgår av 6 kap. 7 och 8 §§. Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Vidare ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Ytterligare bestämmelser om bl.a. lärarens, rektorns och huvudmannens skyldigheter finns i 6 kap. 10 § skollagen.

Pågående arbete

En särskild utredare har haft i uppdrag att bl.a. se över tillsynsansvaret över diskrimineringslagen när det gäller verksamhet enligt skollagen (dir. 2018:99, 2019:63, 2020:102). I december 2020 överlämnades delbetänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området (SOU 2020:79) till regeringen. Utredningen föreslår bl.a. att tillsynsansvaret för det skollagsreglerade området i diskrimineringslagen flyttas från DO till Skolinspektionen. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Som även framgår av det föregående avsnittet beslutade Regeringskansliet i februari 2020 att en utredare skulle biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram ett förslag till en nationell plan för skolans arbete med trygghet och studiero och lämna förslag som säkerställer ett fungerande regelverk om trygghet och studiero i skolan (U2020/00707/S). Utifrån utredarens kartläggning, analys och identifierade utmaningar skulle utredaren lämna förslag som ska ingå i den nationella planen för trygghet och studiero som för skolväsendet ska ange riktningen för ett långsiktigt och systematiskt arbete. Utredaren skulle vid genomförandet av uppdraget beakta relevant forskning och studier inom området trygghet och studiero samt redovisa i vilken mån förslagen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Uppdraget

bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna (regeringens pressmeddelande 2020-02-26) och redovisades i december 2020. Utredarens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Övergripande

Utbildningsutskottet vill understryka att barn och ungdomars rätt till en utbildning av hög och likvärdig kvalitet utgör en viktig del för att uppfylla det ungdomspolitiska målet, dvs. att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Utskottet ser också positivt på de insatser på utbildningsområdet som regeringen redovisar i skrivelsen, samtidigt som utskottet anser att det behövs fortsatta insatser på skolans område för att målet ska uppfyllas.

Statsbidraget för stärkt likvärdighet

När det gäller yrkandet om statsbidraget för stärkt likvärdighet vill utskottet framhålla att regeringen i skrivelsen och i budgetpropositionen för 2021 har lyft fram att det finns påtagliga skillnader i kunskapsresultat mellan flickor och pojkar, mellan elever med utländsk bakgrund och elever med svensk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. Det är enligt regeringen en situation som understryker betydelsen av skolans kompensatoriska uppdrag. För att stärka likvärdigheten i skolan har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder, bl.a. en förstärkning av statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i syfte att ytterligare bidra till huvudmännens möjligheter att genomföra utökade insatser på området. Vid utbildningsutskottets beredning av bl.a. förstärkningen av likvärdighetsbidraget i budgetpropositionen för 2020 ansåg utskottet att regeringens förslag var väl avvägda (2019/20:UBU1y).

Utskottet vill också lyfta fram att Statskontoret, i sin utvärdering av likvärdighetsbidraget, bedömer att likvärdighetsbidragets möjligheter till lokala anpassningar ger ett mer effektivt stöd till skolhuvudmännen än att genom detaljstyrda bidrag utforma en lösning som är avsedd att passa alla huvudmän.

Slutligen vill utskottet framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2021 uttalat att ambitionen om att de riktade statsbidragen på utbildningsområdet ska bli betydligt färre och enklare kvarstår, samtidigt som det även fortsättningsvis kommer att finnas behov av väl avvägda riktade statsbidrag till specifika verksamhetsområden med stora utvecklingsbehov.

Utskottet anser mot denna bakgrund att motion 2020/21:3942 yrkande 4 bör avstyrkas.

Insatser för högpresterande elever

När det gäller yrkandet om att införa en strategi för att öka andelen högpresterande elever vill utskottet hänvisa till att det av skollagen framgår att elever som lätt uppnår kunskapskraven ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 2 §). Utskottet anser att gällande rätt är väl avvägd i det avseendet.

Utskottet vill även påminna om det uppdrag som Skolverket redovisade i april 2020 med förslag på hur skolors arbete med elever i grund- och gymnasieskolan som har lätt att nå kunskapskraven kan stärkas och stödjas. Utskottet anser att regeringens beredning av dessa förslag bör inväntas.

Mot denna bakgrund anser utskottet att motion 2020/21:3942 yrkande 5 bör avstyrkas.

Högskolestudier

När det gäller yrkandet om att en strategi bör införas för hur genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier ska sänkas vill utskottet anföra följande.

Som regeringen framför i skrivelsen har antalet högskolenybörjare ökat. Regeringen framhåller även att andelen gymnasieelever som går direkt över till högskolestudier har ökat på lång sikt.

I skrivelsen framhålls att utbyggnaden av högskolan syftar både till att fler ska kunna studera till ett bristyrke och att öka möjligheterna till omställning. Av budgetpropositionen för 2021 framgår vidare att regeringen särskilt prioriterar att bygga ut utbildningar för verksamhetsområden där det råder stor brist på personal med rätt kompetens och där det krävs investeringar för att klara samhällets kompetensbehov.

Mot denna bakgrund anser inte utskottet att det finns skäl att införa en strategi för hur genomsnittsåldern för påbörjade högskolestudier ska sänkas och föreslår därför att motion 2020/21:3942 yrkande 6 avstyrks.

Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

När det gäller yrkandet om att det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen vill utskottet anföra följande.

Motioner om värderingar och hederskultur behandlades senast i utskottets betänkande 2020/21:UbU12 Grundläggande om utbildning. Utskottet anförde då bl.a. att de viktigaste fundamenten för skolans värdegrund finns fastlagda i skollagen. Skollagens bestämmelser tydliggör att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna.

Utskottet står fast vid att det delar de uppfattningar som framförs i yrkandet om att det är viktigt att värdegrundsarbetet påbörjas i tidig ålder och fortsätter genom hela skoltiden. Utskottet ser även positivt på att det under senare år har vidtagits ett flertal åtgärder för att stärka skolans värdegrund och personalens

kompetens när det gäller dessa frågor, bl.a. genom uppdraget till Skolverket om att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, förtydligandet av skolans jämställdhetsuppdrag i läroplanerna samt de nya skrivningarna om hedersrelaterat våld och förtryck i läroplanen för det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad.

Utskottet ser inget skäl att göra en annan bedömning nu och anser mot den bakgrunden att motion 2020/21:3942 yrkande 16 bör avstyrkas.

Evidensbaserade antimobbingsprogram

När det gäller yrkandet om att det bör vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart använda evidensbaserade antimobbingsprogram vill utskottet hänvisa till ställningstagandet i betänkande 2020/21:UbU12 Grundläggande om utbildning, som behandlade en liknande fråga om att sammanställa internationell evidens i syfte att ge rekommendationer på vetenskapligt beprövade metoder för att bl.a. motverka mobbing. Utskottet anförde vid det tillfället bl.a. att en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden. Regeringskansliet tillsatte i februari 2020 en utredare som ska biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram ett förslag till en nationell plan för skolans arbete med trygghet och studiero och lämna förslag som säkerställer ett fungerande regelverk om trygghet och studiero i skolan. Uppdraget redovisades i december 2020. Utskottet anser att regeringens beredning av dessa förslag bör inväntas.

Utskottet kan konstatera att det pågår ett omfattande arbete när det gäller området trygghet och studiero. Utskottet kommer att fortsätta att noga följa utvecklingen av frågan och regeringens fortsatta arbete inom detta område.

Utskottet anser mot den bakgrunden att motion 2020/21:3950 yrkande 9 bör avstyrkas.

Stockholm den 18 maj 2021

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvis (SD), Linus Sköld (S), Christian Carlsson (KD), Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Maria Nilsson (L), Roza Güclü Hedin (S) och Mats Berglund (MP).

Avvikande meningar

1. Ungdomspolitisk skrivelse (SD)

Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD) anför:

Vi är mycket kritiska till regeringens likvärdighetsbidrag. Enligt Långtidsutredningen (SOU 2019:40) har likvärdigheten i grundskolan inte försämrats i någon större utsträckning under de senaste decennierna. Riktade bidrag likt likvärdighetsbidraget är snarare ett sätt att anpassa sig till de allvarliga problem som finns i dagens skola än att lösa dem. Vi anser att det inte i första hand är pengar som behövs för en större måluppfyllelse i skolväsendet utan stramare tyglar, tydligare fokus på kunskaper, skarpare ansvarsutkrävande och ökad statlig styrning. Likvärdighetsbidraget är dessutom ett mer eller mindre projektbaserat ekonomiskt stöd, vilket leder till att skolpersonal lägger tid på ansökningsförfaranden i stället för att ägna sig åt skolans kärnuppdrag. Det har också visat sig att kommuner som har rätt till bidraget inte har kunnat ta del av det i sin helhet på grund av brist på behöriga lärare.

Regeringens skrivelse nämner i korta ordalag OECD-rapporten från 2015 som säger att "andelen högpresterande elever har minskat och andelen lågpresterande elever har ökat i Sverige mellan 2003 och 2012". Denna analys stärks bl.a. av den senaste Timms-rapporten. Vi anser att detta är en allvarlig utveckling och menar att rapporter och utvärderingar borde fokusera på utvecklingen på alla betygsnivåer. Det måste således införas en tydlig strategi om hur andelen högpresterande elever ska öka. I stället verkar regeringen mer intresserad av att fokusera på "allsidiga sammansättningar" på skolor. Riktade satsningar görs uteslutande mot skolor med socioekonomiska utmaningar och satsningar på elever med goda studieförutsättningar uteblir.

Det är viktigt att en utbyggnad av högskolor och universitet görs på ett sådant sätt att utbildningskvaliteten värnas. Högskolepolitiken får inte lov att förvandlas till en arbetsmarknadspolitisk åtgärd eller bli ett instrument för att snygga till sysselsättningsgraden. Vi menar att utbyggnaden av högskolan i första hand ska göras med inriktning mot bristyrken och i samklang med samhällets behov och välkomnar därför särskilda satsningar mot t.ex. ingenjörsutbildningar, lärarutbildningar och vårdrelaterade utbildningar. Svenska högskolestudenter är dock bland de äldsta i världen. Vi efterlyser en tydligare strategi för hur högskolestudier företrädesvis ska påbörjas tidigare än i dag, inte minst då detta skulle gynna landets BNP och även stärka studenternas framtida pensioner.

Det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen. Ett steg i detta arbete är att regelbundet arbeta med frågor om elevers attityder till och

erfarenheter av gällande svenska demokratiska fri- och rättigheter likväl som skyldigheter. Det aktiva arbetet med frågorna kan kompletteras med exempelvis enkätundersökningar. De resultat som dessa visar ska därefter ligga till grund för fördjupade utbildningar inom dessa områden, anpassade efter elevunderlaget. Det är viktigt att det aktiva värdegrundsarbetet påbörjas i tidig ålder för att förhindra att barn i Sverige växer upp i en verklighet utanför majoritetssamhället. Det ger bäst förutsättningar att erbjuda utsatta flickor och pojkar verktygen och möjligheten att lättare bryta med hederskulturens normsystem eftersom det är under uppväxten som grunden för åsikter och värderingar läggs och befästs. Det är dessutom av yttersta vikt att den personal som kan komma i kontakt med dessa barn och ungdomar utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som skapar trygghet.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att kulturutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3942 yrkandena 4–6 och 16.

2. Ungdomspolitisk skrivelse (KD)

Christian Carlsson (KD) anför:

Skolan behöver fördjupa sitt kunskapsuppdrag, men det är också uppenbart att samhällets insatser behöver stärkas för att vända trenden med barn och unga som mår dåligt och drabbas av psykisk ohälsa. I det arbetet måste bl.a. skolan stärkas. Som ett av flera förslag för att vända trenden med den ökande psykiska ohälsan föreslår jag att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbingsprogram.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att kulturutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3950 yrkande 9.

Särskilt yttrande

Ungdomspolitisk skrivelse (M)

Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M) och Marie-Louise Hänel Sandström (M) anför:

Det finns enligt oss moderater ingen viktigare ungdomspolitisk åtgärd än att se till så att alla barn klarar skolan och tar examen. I dag finns ingen arbetsmarknad för den som inte har grundskoleexamen. Helst ska alla även ha gymnasieexamen.

Så är det tyvärr inte i dag. Förra året lämnade en av sex elever högstadiet utan behörighet till gymnasieskolan. Det motsvarar nästan 800 skolklasser, 789 för att vara exakt.

Alla dessa ungdomar riskerar tyvärr att hamna i en mörk framtid med utanförskap, bidragsberoende eller kriminalitet.

Den svenska skolan står inför flera utmaningar med brist på utbildade lärare och sjunkande elevresultat samtidigt som en global pandemi ytterligare förvärrar situationen. Fler än var fjärde elev i årskurs sex har F i minst ett ämne. Det har aldrig varit så många. Krafttag krävs för att vända den utvecklingen. Tidiga insatser måste prioriteras för att snabbt fånga upp elever som inte når kunskapsmålen och sätta in stöd. Möjligheten att låta elever läsa om en årskurs när dessa är långt från att nå kunskapsmålen måste användas i större utsträckning. En viktig förutsättning för elevernas möjlighet att nå godkänt i alla ämnen, är lärare. En stor utmaning här är att skolan väntas sakna 45 000 lärare 2033. Med sjunkande kunskapsresultat och stor brist på behöriga lärare krävs krafttag. En bättre lärarutbildning med hög kvalitet, duktiga rektorer, kunskapsfokus i klassrummet och en förändrad skollag för att skapa lugn och ro är viktiga byggstenar för att vända utvecklingen i svensk skola.

Alla barn ska mötas av höga förväntningar, oavsett bakgrund.

Alla barn ska lämna skolan med examen.